

การศึกษาคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ในนวนิยายเรื่อง ลูกทาส ของรพีพร

อุปถัมภ์ เข้มมา

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย

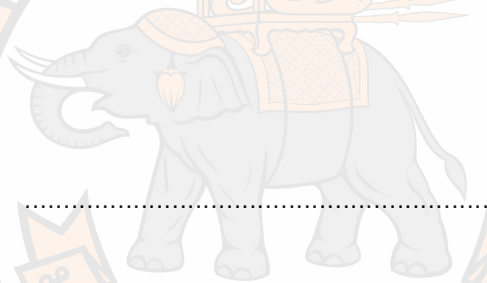
พฤษภาคม 2558

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยรัตนโกสินทร์

อาจารย์ที่ปรึกษาและหัวหน้าภาควิชาภาษาและคติชนวิทยา ได้พิจารณาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง “การศึกษาคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ของนวนิยายเรื่อง ลูกทาส ของรพีพร” เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่ง ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยของมหาวิทยาลัย นเรศวร

.....
(รองศาสตราจารย์ นาวาโท ดร.วัฒนชัย หมั่นยิ่ง)

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(ดร.อรทัย ชินอักรพงศ์)

รักษาการหัวหน้าภาควิชาภาษาไทย

พฤษภาคม 2558

ประกาศคุณูปการ

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่ง จาก รองศาสตราจารย์ นาวาโท ดร.วัฒนชัย หมั่นยิ่ง และอาจารย์พิมพ์นภัส จินดาวงศ์ อาจารย์ ที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ สนับสนุนอันเปี่ยมล้นด้วยความเมตตา ทั้งยังให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา ผู้ศึกษาค้นคว้าจึงขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย และภาษาตะวันออกมหาวิทยาลัยรัตนนครทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และชี้แนะวิธีการศึกษาวรรณกรรมในแนวทางที่ลึกซึ้งขึ้น จนทำให้ผู้ศึกษาค้นคว้า นำความรู้และแนวคิดต่างๆมาใช้ประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณนายสะเทือน ชำนาญรักษา บุพการีผู้ให้ความรัก ความเมตตาอาทร ให้การสนับสนุน ทั้งทุนทรัพย์ และกำลังใจอันประเสริฐ ก่อให้เกิดทรัพย์สินทางปัญญาแก่ผู้ศึกษา ให้สามารถผ่านพ้นอุปสรรคต่างๆ ส่งผลให้การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

ขอขอบคุณนางน้ำทิพย์ ชุนการินทร์ และกัลยาณมิตรนิสิตปริญญาโทวิชาเอกภาษาไทยทุกท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจที่ดีในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์อันพึงเกิดจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้ ผู้ศึกษาขอน้อมอุทิศ เพื่อเป็นเครื่องบูชาพระคุณแต่ บิดา มารดา บุรพจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ตลอดจนผู้เขียนตำราวิชาการที่ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ใช้อ้างอิง

อุปถัมภ์ เข้มมา

ชื่อเรื่อง	การศึกษาคคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ของนวนิยายเรื่อง “ ลูกทาส” ของรพีพร
ผู้ศึกษาค้นคว้า	อุปถัมภ์ เข้มมา
ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ นาวาโท ดร.วัฒน์ชัย หมั่นยิ่ง
ประเภทสารนิพนธ์	การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศศ.ม. สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัย นเรศวร, 2558
คำสำคัญ	การศึกษาคคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ ลูกทาส รพีพร

บทคัดย่อ

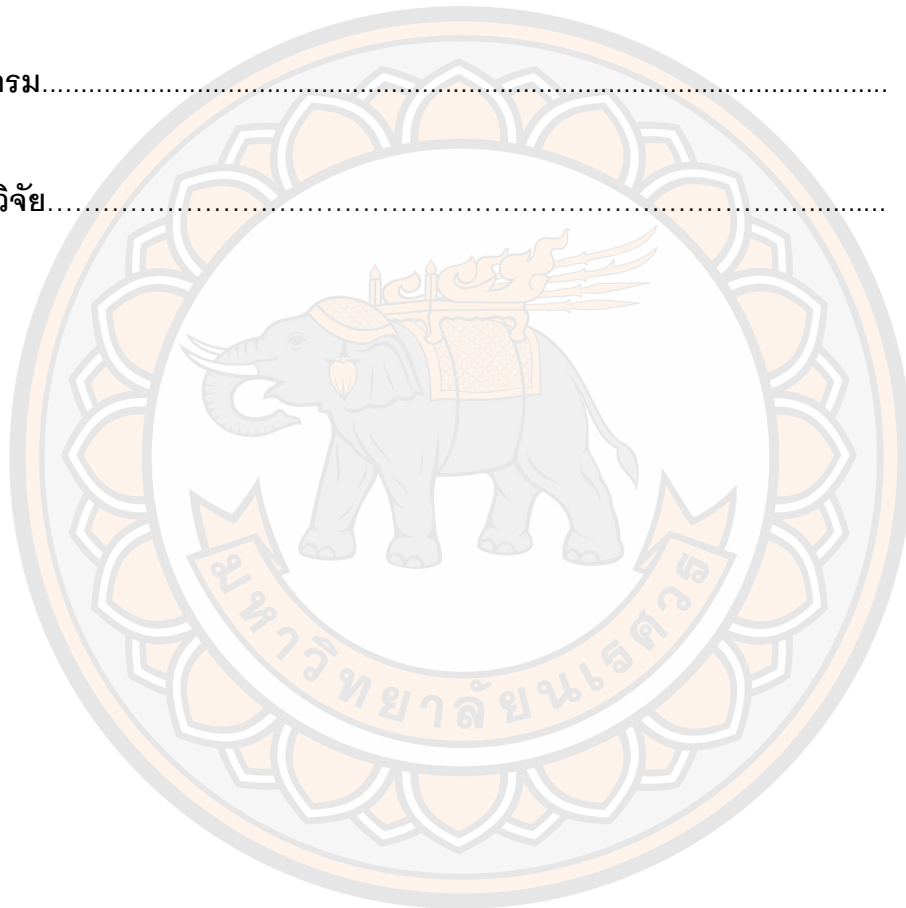
การศึกษาคคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ในนวนิยายเรื่อง **ลูกทาส** ของรพีพร ฉบับนี้เป็นการพรรณนาวิเคราะห์ โดยศึกษาตามเกณฑ์การจำแนกองค์ประกอบ ของวนิดา บำรุงไทย ได้แก่ โครงเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา ฉาก และท่วงทำนองการเขียน พบว่า นวนิยายเรื่องนี้มีคุณค่า เชิงวรรณศิลป์ที่โดดเด่น กล่าวคือ **โครงเรื่อง** เป็นการต่อสู้ชีวิตของตัวละครเอก ที่ต้องต่อสู้ เพื่อให้ชีวิตเป็นอิสระภาพจากการเป็นทาสด้วยความยากลำบาก อย่างไม่ย่อท้อหรือหมดหวัง **แนวคิด** มุ่งเสนอ การมีจิตใจที่อดทน เข้มแข็ง และมีความกตัญญู ยอมรับชะตากรรมที่เลือกเกิดเองไม่ได้ ด้าน **ตัวละคร** ผู้แต่ง สร้างให้ตัวละครมีลักษณะนิสัยเช่นมนุษย์ธรรมดาทั่วไป มีทั้ง รัก โกรธ หลง อย่างเช่นปลูชุนฟิงเป็นโดยใช้วิธีการนำเสนอลักษณะตัวละคร ทั้งการบอกกล่าวโดยตรงและการบอกกล่าวโดยอ้อม คือผู้แต่งเสนอบทบรรยายลักษณะนิสัย ผ่านมุมมองที่ตัวละครตัวอื่นเป็นผู้บรรยาย และมีอารมณ์ร่วมไปกับความทุกข์ ความเหงา เศร้า หรือว่าเหว่ ทั้งความสะเทือนใจ เจ็บปวดกับโชคชะตาของตัวละคร ส่งผลให้ผู้อ่าน เศร้าสะเทือนใจ **บทสนทนา** ใช้บทสนทนาดลกับบทบรรยายตลอดทั้งเรื่อง ใช้บทสนทนาเฉพาะที่จำเป็น หรือต้องการเน้นอารมณ์ของตัวละคร จึงจะมีบทสนทนาทำให้ดำเนินเรื่องได้รวดเร็ว เสนอ **ฉาก** ที่มีความสมจริง รายละเอียดของฉากแสดงให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ในยุคสมัยรัชกาลที่ 5 การสร้างบรรยากาศแห่งความสุข ความเศร้า อีกทั้งตัวละครกับฉากและเหตุการณ์ของเรื่อง มีความสอดคล้องเหมาะสมทำให้เกิดความสมบูรณ์ของเรื่องได้อย่างสมจริง ส่วน **ท่วงทำนองการเขียน** ในนวนิยายเรื่อง **ลูกทาส** ใช้ภาษาที่เรียบง่ายแต่คมคาย มีการใช้คำสำนวนคมคาย เข้าใจง่าย การใช้คำทำให้เห็นภาพอย่างชัดเจนสมจริงเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง ทั้งให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิต อันเป็นประโยชน์ แก่ผู้อ่าน

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษา.....	3
ความสำคัญของการศึกษา.....	3
ขอบเขตของการศึกษา.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	3
วิธีการดำเนินการศึกษา.....	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
ประวัติและผลงานของรพีพร.....	5
ความหมายของนวนิยาย.....	7
ความรู้ด้านองค์ประกอบของนวนิยาย.....	8
3 คุณค่าเชิงวรรณศิลป์จากนวนิยายเรื่อง ลูกทาส ของ รพีพร.....	17
โครงเรื่อง.....	17
ตัวละคร.....	24
บทสนทนา.....	40
ฉาก.....	42
ท่วงทำนองการเขียน.....	44

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 สรุปล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	47
สรุปผลการศึกษา.....	47
ข้อเสนอแนะ.....	49
บรรณานุกรม.....	51
ประวัติผู้วิจัย.....	53

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นวนิยายเป็นวรรณกรรมบันเทิงคดีที่มีลักษณะมุ่งสะท้อนภาพชีวิตจริงเป็นวรรณกรรมร่วมสมัยที่มีบทบาทสำคัญ และได้รับความนิยมนอย่างแพร่หลายจากผู้อ่านทั่วโลก นวนิยายที่ดีต้องให้ความรู้สึก ความเข้าใจชีวิตมนุษย์นั่นคือคุณค่าที่ลึกซึ้ง หรือความเร้าอารมณ์อันจะช่วยกล่อมเกลาร้อยยระดับจิตใจผู้อ่านให้มีความละเอียดละไม นวนิยายเป็นวรรณกรรมร่วมสมัยที่มีบทบาทสำคัญในโลกการอ่านเป็นอย่างมาก แม้ว่าโดยทั่วไป นวนิยายอาจเป็นบันเทิงคดีที่นิยมอ่านเพื่อความเพลิดเพลิน แต่คุณค่าของการอ่านนวนิยาย มิได้มีเพียงความเพลิดเพลินเพียงประการเดียว

ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2518, หน้า 43) กล่าวว่า “...คุณค่าของนวนิยายโดยทั่วไป คือ การให้ “ประสบการณ์เทียม” คนเราทั่วไปน้อยคนมักจะมีประสบการณ์โดยตรงอย่างกว้างขวาง ประสบการณ์ของเรามากซ้ำและแคบ ยิ่งมีชีวิตราบรื่นเท่าใดประสบการณ์ก็ยิ่งน้อย อารมณ์ต่างๆก็ไม่ค่อยได้ผ่าน...คนที่รู้จักอ่านนิยายย่อมมีประสบการณ์เทียมได้ผ่านอารมณ์ต่างๆ ที่คนไม่อ่านไม่ได้ผ่าน จึงมีความรู้เรื่องชีวิตดีกว่าคนที่ไม่ได้อ่าน...”

दनया वंशचरितं (2542, หน้า 127) กล่าวว่า นวนิยายเป็นภาพจำลองชีวิต สะท้อนภาพสังคมซึ่งผู้อ่านจะได้เรียนรู้บทเรียนชีวิต และได้ข้อคิดต่างๆ

ลูกทาส เป็นผลงานการประพันธ์ประเภทนวนิยาย ของ รพีพร ศิลปินแห่งชาติ สาขา วรรณศิลป์ ในปี พ.ศ. 2538 เป็นวรรณกรรมอมตะอิงประวัติศาสตร์ ที่โดดเด่นอีกชิ้นหนึ่งของ รพีพร ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2506 ในหนังสือพิมพ์ เดลิเมล์รายปักษ์วันจันทร์ เล่าถึงชีวิตลูกทาสที่ดิ้นรนต่อสู้จนได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระยา สุดทำยได้ครองคู่กับหญิงสาวสูงศักดิ์ที่หมายปอง ลูกทาส เป็น นวนิยายลำดับที่ 2 ของรพีพร ได้รับความนิยมนจากผู้อ่านเป็นจำนวนมาก มีผู้นำไปสร้างเป็นภาพยนตร์ 2 ครั้ง สร้างเป็นละครโทรทัศน์ 5 ครั้ง ในด้านความนิยมนจากผู้อ่าน เห็นได้จากการพิมพ์ซ้ำถึง 6 ครั้ง มีผู้ให้ความสนใจอย่างแพร่หลาย

ปี พ.ศ. 2507 นำไปสร้างเป็นภาพยนตร์ฟิล์ม 16 มม. กำกับโดย น้อย กมลวาทีน อำนวยการสร้างโดย รัตนภรณ์ อินทรกำแหง สร้างโดย กมลศิลป์ภาพยนตร์ นำแสดงโดย ไชยา สุริยัน พิศมัย วิไลศักดิ์ เข้าฉายเมื่อ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2507 ที่โรงภาพยนตร์แกรนด์ ภาพยนตร์ได้รับรางวัล บทประพันธ์ยอดเยี่ยม (รพีพร) และเพลงประกอบยอดเยี่ยม (สมาน กาญจนผลิน - ชาลี อินทรวิจิตร)

ปี พ.ศ. 2522 นำไปสร้างเป็นภาพยนตร์ฟิล์ม 70 มม. อำนวยการสร้างโดย สันติ สันติพัฒนาชัย สร้างโดย ไทยสตาร์ภาพยนตร์ กำกับโดย กำธร สุวรรณปิยะศิริ นำแสดงโดย สรพงษ์ ชาตรี, นันทนา เงากระจ่าง เข้าฉายเมื่อ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2522 ที่โรงภาพยนตร์ แกรนด์ - แอมบาสเดอร์ นำไปสร้างเป็นบทโทรทัศน์ 5 ครั้ง

ปี พ.ศ. 2508 นำไปสร้างเป็นละครโทรทัศน์ทาง ช่อง 4 บางขุนพรหม คณะนาฏศิลป์สัมพันธ์ โดยสัมพันธ์ พันธุ์มณี จัดโดย ทัด เอกทัต กำกับการแสดงโดย พิชัย วาสนาสง นำแสดงโดย กำธร สุวรรณปิยะศิริ, อารีย์ นักดนตรี ออกอากาศเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2508

ปี พ.ศ. 2521 นำไปสร้างเป็นละครโทรทัศน์ทาง สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 จัดโดย ศิริพร วงศ์สวัสดิ์ นำแสดงโดยนิรุติ ศิริจรรยา, รัชฌุ บุญชูดวง

ปี พ.ศ. 2532 นำไปสร้างเป็นละครโทรทัศน์ทาง สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 สร้างโดย บริษัท นิวส์ เน็ตเวิร์ค กำกับการแสดงโดย ชุตินา สุวรรณรัตน์ นำแสดงโดย เอกพันธ์ พันธุ์อภิวรรณ, อลิษา ขจรไชยกูล ออกอากาศเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2532

ปี พ.ศ. 2544 นำไปสร้างเป็นละครโทรทัศน์ทาง สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 สร้างโดย บริษัท ร.ศ. ๒๑๙ พิคเจอร์ จำกัด และ บริษัท เทวา ดราม่า แอนด์ ฟิล์ม บทโทรทัศน์และกำกับการแสดงโดย หม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล นำแสดงโดย เกริกพล มัสยวาณิช, สิริยากร พุกกะเวส ออกอากาศในช่วงเวลาหลังข่าวภาคค่ำ

ปี พ.ศ. 2557 นำไปสร้างเป็นละครโทรทัศน์ทาง สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 สร้างโดย ทีวีซีน จัดโดย ณัฐนันท์ ฉวีวงษ์ กำกับการแสดงโดย ธรรร สิริพันธ์วรารมณ์ บทโทรทัศน์โดย บทกร นำแสดงโดย ภูภูมิ พงศ์ภาณุ, ราณี แคมเปน ออกอากาศเมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2557

“รพีพร” เริ่มเขียนหนังสือเมื่ออายุ 19 ปี เป็นนักเขียนผู้หนึ่งที่สามารถเขียนวรรณกรรมได้หลายรูปแบบ ดังเห็นได้จากผลงานที่ต่อเนื่องมากกว่า 40 ปี ผลงานที่โดดเด่น คือ เรื่องสั้นชื่อ “เหนือจอมพลยังมีจอมคน” นิยายประเภทจินตนิยาย คือ “เปลวสุริยา และราชินีบอด” รพีพร จึงเป็นนักเขียน นวนิยายที่มีผู้กล่าวถึงในแวดวงหนังสือตลอดมา ผลงานการเขียนของ รพีพร โดยเฉพาะนวนิยายเรื่อง “ลูกทาส” มีครบทุกรส ทั้ง รัก ฆู สะท้อนชีวิตของทาสซึ่งนำเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์มาผสมกับจินตนาการได้อย่างลงตัว โดยกล่าวถึงหลักฐานพระบรมราชโองการเกี่ยวกับทาส รวมทั้งสถานที่จริง ทำให้ผู้อ่านได้รับรู้ประวัติศาสตร์ เกี่ยวกับการเลิกทาส นอกจากนี้จะสะท้อนเรื่อง พระมหากษัตริย์คุณแล้ว มุมมองที่ผู้เขียนต้องการนำเสนออีกหลายแง่มุม เช่น ความรัก ความซื่อสัตย์ ตลอดจนสอนเรื่องคุณธรรม ด้วยลีลาชั้นเชิงที่เฉียบคม ด้วยคุณค่าและความน่าสนใจดังที่กล่าว

ข้างต้น ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะศึกษาคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ในนวนิยายเรื่อง “**ลูกทาส**” ของรพีพร เพื่อทำความเข้าใจ และประเมินคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ ของนวนิยายเรื่องนี้ให้เป็นที่ประจักษ์ตามหลักวิชาการและกฎเกณฑ์ทาง วรรณกรรม อันเป็นส่วนหนึ่งขององค์ความรู้ด้านงานวรรณกรรมประเภทนวนิยายไทยต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษา

การศึกษานี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ ของนวนิยาย เรื่อง **ลูกทาส** ของรพีพร

ความสำคัญของการศึกษา

ผลของการศึกษาค้นคว้าจะทำให้เกิดความรู้และประจักษ์ในเชิงคุณค่าเชิงวรรณศิลป์จากนวนิยายเรื่อง **ลูกทาส** ของ รพีพร ได้เพิ่มเติมข้อมูลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวรรณกรรม นวนิยายของไทยอีกด้วย

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าเชิงวรรณศิลป์จากนวนิยายเรื่อง **ลูกทาส** ของ รพีพร ครั้งนี้จะศึกษาจากฉบับพิมพ์ ครั้งที่ 6 พ. ศ. 2556 ของสำนักพิมพ์ แสงดาว กรุงเทพมหานคร

นิยามศัพท์เฉพาะ

คุณค่าเชิงวรรณศิลป์ หมายถึง ศิลปะในการสร้างความรู้สึกลึบตะเทือนอารมณ์และจินตนาการในบท ประพันธ์

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิจัยเอกสาร โดยวิเคราะห์องค์ประกอบของนวนิยายเรื่อง **ลูกทาส** ตามทฤษฎีองค์ประกอบของนวนิยาย ของ วนิตา บำรุงไทย แต่ละด้านจากนั้นสรุปเป็นภาพรวม และอภิปรายผล การนำเสนอ โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาคุณค่าทางวรรณศิลป์ของนวนิยาย เรื่อง **ลูกทาส** ของรพีพร ประกอบด้วงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ประวัติและผลงานของรพีพร
2. ความหมายของนวนิยาย
3. ความรู้ด้านองค์ประกอบของนวนิยาย

1. ประวัติและผลงานของรพีพร

สุวัฒน์ วรดิลก (นามสกุลเดิม “พรหมบุตร”) เกิดเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม พ. ศ. 2466 บุตรของขุนวรกิจอักษร กับ นางจำรัส (ชีวกานนท์) สมรส กับนาง เพ็ญศรี พุ่มชูศรี ไม่มีบุตรด้วยกัน เป็นนักเขียนเรื่องสั้น นวนิยาย นกหนังสือพิมพ์ มีพี่น้องร่วมบิดามารดาชื่อ **ทวีป วรดิลก** ซึ่งเป็นนักเขียนที่มีชื่อเสียงเช่นกัน ได้รับการศึกษาชั้นต้นจากโรงเรียนหลายแห่งในต่างจังหวัด ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1-3 ที่โรงเรียนวัดโสมนัสวิหารต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 ที่โรงเรียนเบญจมบพิตร (โรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตร ในปัจจุบัน) ก่อนเข้ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง และวิชากฎหมาย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ฯ ระหว่างเรียนได้เข้าทำงานที่กรมราชทัณฑ์เป็นข้าราชการวิสามัญ ตำแหน่งผู้คุมตรี ต่อมาจึงสอบเป็นเสมียนการเงิน กรมบัญชีกลาง กองทัพเรือ เริ่มเขียนหนังสือเมื่ออายุ 19 ปี เข้าวงการหนังสือพิมพ์ในปี พ.ศ. 2489 ทำงานเป็นนักข่าวของหนังสือพิมพ์เอกราช ของ อิศรา อมันตกุล ก่อนเริ่มเขียนเรื่องสั้นประจำฉบับแล้วจึงเขียนจินตนิยาย เรื่อง เปลวสุริยา และ ราชนิบอด ลงพิมพ์ ในปิยะมิตร รายสัปดาห์ มีผลงานด้านวรรณกรรม หลายรูปแบบทั้ง นวนิยาย เรื่องสั้น สารคดี บทละครเวที บทละครโทรทัศน์ ต่อเนื่องมากกว่า 40 ปี ได้รับความนิยมนอย่างกว้างขวาง ต่อมาเมื่อทำงานเขียนบทละครให้คณะ ศิวารมย์ ได้นำจินตนิยายทั้งสองเรื่องไปทำเป็นละครเวที ประสบความสำเร็จเป็นอย่างสูง ปี พ.ศ. 2500 นำคณะศิลปินไทยเดินทางไปแสดงที่ประเทศจีน ขณะที่รัฐบาลไทยมีนโยบายต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ ประจวบกับเดินทางกลับมาในช่วงที่ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำการปฏิวัติล้มอำนาจ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ส่งผลให้ถูกจับกุมคุมขังเป็นเวลา 4 ปี ระหว่างที่อยู่ในเรือนจำ ได้เขียน นิยาย บทละครโทรทัศน์ วิทย์ อย่างต่อเนื่อง เมื่อพ้นโทษก็ยังคงทำงานด้านการเขียนตลอดมา

เกียรติประวัติ

1. ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. การประกาศเกียรติคุณเป็นศิลปินแห่งชาติ (สาขาวรรณศิลป์) ในปี พ.ศ. 2534
3. ผู้มีส่วนสำคัญในการก่อตั้งชมรมนักเขียน 5 พฤษภาคม สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย
4. อดีตนายกสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย

นามปากกา

รพีพร
ไพโร วิษณุ
ศิวัระ รณชิต
สันติ ชูธรรม
ยุพดี เยวามิตร

ผลงานรวมเล่ม

ลูกทาส แผ่นดินเดียวกัน ลูกเจ้าพระยา เพลงรักดอกไม้บาน เปลวสุริยา พิราบแดง ราชนีบอด
พ่อข้าเฟิงจะยืม

รางวัลที่ได้รับ

- ได้รับรางวัล 100 ปี ศรีบูรพา
- รางวัล “รพีพร” รางวัลสำคัญของวงการวรรณกรรมไทย
- รางวัลตุ๊กตาทองพระราชทานปี 2507 (เรื่องลูกทาส)
- รางวัลบทประพันธ์ยอดเยี่ยมจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อ 17 มีนาคม 2508 (เรื่องลูกทาส) รางวัลโทรทัศน์ทองคำในฐานะบทประพันธ์ยอดเยี่ยม ปี 2532 (เรื่องลูกทาส)

ผลงานที่ได้รับรางวัลจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ

ประเภทนวนิยาย เรื่อง ขอจำจนวันตาย เรื่อง นกขมิ้นบินถึงหิมาลัย

รวมเรื่องสั้น เรื่อง เนื้อจอมพลยังมีจอมคน

ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2550 ที่อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี อายุ 84 ปี

2. ความหมายของนวนิยาย

มีผู้ให้คำจำกัดความคำว่า “นวนิยาย” ไว้มากมาย บางทีก็ได้เป็นหนึ่งในเดี่ยวกันหาข้อยุติได้ยาก คำจำกัดความจากผู้รู้เหล่านี้ คงทำให้ภาพร่างของความเป็นนิยายชัดเจนขึ้น

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2522, หน้า 34) อธิบายว่า “นวนิยาย” เป็นเรื่องเล่าขนาดยาว มีลักษณะการแต่งเป็นร้อยแก้ว ผู้แต่งนิยมให้มีเนื้อเรื่อง ตัวบุคคลในเรื่อง บทสนทนา และสถานที่จริง

दनया वरुकरुणरुकरु (2542, หน้า 111) อธิบายว่า นวนิยาย เป็นคำที่บัญญัติขึ้นเพื่อใช้กับบันเทิงคดีรูปแบบใหม่ที่เราได้รับอิทธิพลจากตะวันตก ซึ่งนักอ่านชาวไทยสมัยก่อนเรียกว่า “เรื่องอ่านเล่น” นิยาย มาจากรูปศัพท์ นว กับ นิยาย หมายถึง นิยายใหม่ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Novel หรือ Novella ในภาษาอิตาลี อันมีรากศัพท์มาจากภาษาละติน ว่า Novellus แปลว่าใหม่

วนิดา บำรุงไทย (2544, หน้า 14) สรุปลักษณะของนวนิยายว่า “นวนิยายมีลักษณะเป็นเรื่องเล่าเช่นเดียวกับเรื่องเล่าประเภทนิทานหรือนิยาย ซึ่งเป็นเรื่องเล่าเก่าแก่ของสังคมโบราณแต่เป็นการเล่าที่มีกลวิธีแบบใหม่ แปรไปจากการเล่านิทานแต่เดิม และมีลักษณะสำคัญที่สุดอีกประการหนึ่ง นวนิยายก็คือ เป็นเรื่องเล่าที่มุ่งถ่ายแบบหรือจำลองภาพชีวิตมนุษย์อย่างคำนึงถึงความจริง มีความสมเหตุสมผล เช่นเดียวกับชีวิตจริงของมนุษย์ ”

ราชบัณฑิตยสถาน (2546 ,หน้า 564) ให้คำอธิบายว่า นวนิยาย หมายถึง “บันเทิงคดีร้อยแก้วขนาดยาวรูปแบบหนึ่ง มีตัวละคร โครงเรื่อง เหตุการณ์ในเรื่องและสถานที่ที่ทำให้เนื้อเรื่องมีความสมจริง

สรุปได้ว่า นวนิยาย คือ วรรณกรรมร้อยแก้วที่แต่งขึ้นโดยมีความยาวพอประมาณ โดยโครงเรื่องและตัวละครได้จำลองจากชีวิตจริง

3. ความรู้ด้านองค์ประกอบของนวนิยาย

องค์ประกอบของนวนิยายเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้อ่านได้รับอรรถรสจากการอ่านเนื่องจากเป็นส่วนที่ประกอบขึ้นเป็นรูปร่าง เรื่องราวตามจินตนาการของผู้เขียน เพื่อให้สัมผัสอารมณ์ความรู้สึกและจินตนาการของผู้อ่าน องค์ประกอบเชิงวรรณศิลป์จึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ นวนิยายอย่างแยกไม่ออก

วนิดา บำรุงไทย (2544 , หน้า 105 –106) กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของ นวนิยายดังนี้

- 3.1 โครงเรื่อง
- 3.2 ตัวละคร
- 3.3 บทสนทนา
- 3.4 ฉาก
- 3.5 ท่วงทำนองเขียน

การศึกษาในเชิงวรรณศิลป์ของนวนิยายเรื่อง ลูกทาส ครั้งนี้ จะพิจารณาตามเกณฑ์จำแนกองค์ประกอบที่วนิดา บำรุงไทย มีหลักเกณฑ์ดังนี้

3.1 โครงเรื่อง (Plot)

โครงเรื่องของนวนิยายคือ การเรียงลำดับเหตุการณ์ในแต่ละช่วงให้มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันอย่างมีเหตุผล เพื่อให้เกิดความสะเทือนอารมณ์ อนึ่ง โครงเรื่องมีองค์ประกอบที่เหลื่อมซ้อนหรือคาบเกี่ยวกันอยู่ ดังคำอธิบายของ วนิดา บำรุงไทย (2543, หน้า 106) ต่อไปนี้

ลักษณะของโครงเรื่อง

คือปมความขัดแย้งอันเป็นปัญหาที่ทำให้เรื่องราวดำเนินไปโดยความขัดแย้งจะเกิดขึ้นกับตัวเอกของเรื่องในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง หรือทั้งสองลักษณะ

1. **ความขัดแย้งภายนอก** เป็นความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับสิ่งแวดล้อมอย่างใดอย่างหนึ่ง อาจเป็นความขัดแย้งกับมนุษย์ด้วยกัน ความขัดแย้งกับธรรมชาติ หรืออาจเป็นความขัดแย้งกับสังคมก็ได้

2. **ความขัดแย้งภายใน** เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของตัวละคร เช่น จิตสำนึกของฝ่ายสูงต้องต่อสู้กับจิตสำนึกฝ่ายต่ำ การต่อสู้กับสัญชาตญาณภายในตนเอง

เนื้อเรื่อง (Story) คือรายละเอียดของเรื่องราว เหตุการณ์หลายเหตุการณ์ที่ผู้แต่ง นำมาลำดับเป็นเรื่องราวต่อเนื่องกันตั้งแต่ต้นจนจบ เหตุการณ์เหล่านี้จะต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นเหตุเป็นผล

แนวคิดหรือแก่นเรื่อง (Theme) คุณหญิงกุหลาบ มัลลิกะมาส (2546, หน้า107) ได้กล่าวถึงแนวคิดหรือแก่นเรื่อง หรือ “สารัตถะ” ว่าเป็นสาระสำคัญของเรื่องของผู้แต่งแสดงถึงลักษณะอันเป็นนิสัยธรรมดาของมนุษย์และโลก แก่นเรื่องจึงเป็นความคิดที่ผู้แต่งสื่อมายังผู้อ่านเพื่อให้เข้าใจโลกและชีวิต

รูปแบบของการดำเนินเรื่อง ซึ่งเป็นแบบแผนที่นิยมประกอบด้วยการดำเนินเรื่องอย่างเป็นขั้นตอนโดยลำดับ ดังนี้

1. **จุดเริ่มเรื่อง (Exposition)** เป็นส่วนเกริ่นนำหรือปูพื้นให้รู้จักกับตัวละคร
2. **จุดเริ่มต้นของปัญหา (Complication)** นำเข้าสู่ปัญหาของเรื่อง
3. **จุดวิกฤต (Crisis)** ความเข้มข้นของปัญหาเข้าสู่จุดวิกฤตหรือจุดหักเห
4. **ปัญหาเริ่มคลี่คลาย (Falling action)** สถานการณ์ตึงเครียดของเรื่องเริ่มคลี่คลายนำไปสู่จุดจบของปัญหา

5. **จุดจบของปัญหา (Resolution)** เป็นการคลี่คลายปัญหาอย่างสมบูรณ์ นอกจากโครงเรื่องที่ เป็นโครงเรื่องหลักแล้วนวนิยายมักจะมีโครงเรื่องย่อยที่ช่วยเสริมขัดแย้งหรือสนับสนุนให้โครงเรื่องใหญ่เด่นขึ้น โดยโครงเรื่องย่อยจะมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังที่ วนิดา บำรุงไทย (2543, หน้า 114 -115)

1. **โครงเรื่องรองแบบผิดแผก** เป็นโครงเรื่องรอง ที่เน้นให้ผิดแปลกไปจากโครงเรื่องหลัก
2. **โครงเรื่องรองแบบคู่ขนาน** มีแนวการดำเนินเรื่องขนานไปกับโครงเรื่องหลัก
3. **โครงเรื่องรองแบบเสริม** เป็นโครงเรื่องที่ช่วยเสริมให้โครงเรื่องหลักมีความเด่นชัดขึ้นในการนำเสนอองค์ประกอบแต่ละด้าน ผู้เขียนต้องเลือกสรรกลวิธีที่จะทำให้สามารถเล่าเรื่องอย่างบรรลุเป้าหมายในเชิงวรรณศิลป์ที่ต้องการ

กลวิธีเกี่ยวกับโครงเรื่อง ประกอบไปด้วยกลวิธีในแต่ละด้านดังนี้

1. **กลวิธีเล่าเรื่อง หรือมุมมอง (Point of view)** เป็นกลวิธีที่ผู้เขียนเลือกมุมในการรับรู้เรื่องของผู้อ่าน ซึ่งมีรูปแบบต่างๆ ดังที่ ลินจง จันทรวราทิพย์ (2548, หน้า 136 -139) ว่ามี 2 วิธี

1.1 กลวิธีการเล่าเรื่องจากบุคคลภายนอก เป็นกลวิธีการเล่าที่ผู้เล่าอยู่ภายนอกของเหตุการณ์ เรื่องราวในเรื่อง มีกลวิธีย่อยๆ ดังนี้

1.1.1 ผู้เล่าเรื่องเป็นผู้รู้แจ้ง (All - knowing) เป็นการเล่าเรื่องที่ผู้เล่ามองเห็นเหตุการณ์ทั้งหมดในเรื่อง ล่วงรู้ถึงความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร วิพากษ์วิจารณ์และแสดงทัศนะเกี่ยวกับตัวละครได้อย่างเต็มที่

1.1.2 ผู้เล่าเรื่องแบบรับรู้จำกัด (Limited point of view) เป็นการเล่าผ่านมุมมองการรับรู้ของตัวละครใดตัวละครหนึ่ง ผู้อ่านจะทราบเหตุการณ์ การกระทำของตัวละครอื่นโดยผ่านมุมมองของตัวละครนี้ ทำให้ผู้อ่านเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดตัวละครที่เล่าเหตุการณ์ได้ดี

1.1.3 ผู้เล่าเรื่องแบบไม่แสดงทัศนะของตน (Impersonal narrator) หรือตาของกล้อง (Camera eye) คือ ผู้เล่าไม่แสดงความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร แต่จะบรรยายท่าทาง หรือ พฤติกรรมของตัวละครตามที่ปรากฏ ผู้อ่านจึงต้องตีความเอาเองจากการกระทำและ บทสนทนา ของตัวละคร

1.2 กลวิธีการเล่าเรื่องที่ผู้เล่าอยู่ภายใน เป็นการเล่าเรื่องที่ตัวละครหรือผู้เล่าเรื่องตัวใดตัวหนึ่งมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ มีกลวิธีย่อยๆ ดังนี้

1.2.1 ผู้เล่าเรื่องที่เป็นตัวละครหลัก (Main character narrator) เป็นการเล่าเรื่องที่ผู้เล่าเป็นตัวละครเอก และได้เล่าเรื่องที่ตนเองได้ประสบมา ทำให้เรื่องมีความน่าเชื่อถือดูเป็นจริงเป็นจัง

1.2.2 ผู้เล่าเรื่อง - ผู้รู้เห็นเหตุการณ์ (Witness narrator) ผู้เล่าเรื่องเป็นตัวละครประกอบ ที่รู้เห็นเหตุการณ์ในเรื่อง โดยผู้เล่าอาจแสดงทัศนะ วิพากษ์วิจารณ์ตัวละครอื่นไปด้วยก็ได้ กลวิธีเล่าเรื่อง เป็นการเชื่อมโยงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อตรึงใจให้ผู้อ่านสนใจและยอมรับเรื่องราวหรือ สิ่งที่ผู้เขียนบอก การเลือกใช้กลวิธีการเล่าเรื่องของผู้เขียนนั้นต้องพิจารณาความเหมาะสมสอดคล้องกับ องค์ประกอบอื่นๆ อันได้แก่ โครงเรื่อง แนวคิด ตัวละคร

2. กลวิธีการเปิดเรื่อง เป็นกลวิธีสำคัญที่จะสร้างความสนใจใคร่รู้ให้กับผู้อ่าน ดังที่ ลินจง จันทรวราทิศย์ (2548, หน้า 120) ดังกล่าวถึงกลวิธีการเปิดเรื่องว่า การเปิดเรื่องอาจเริ่มต้นด้วยสถานที่ที่มีความสำคัญต่อตัวละครและเนื้อเรื่อง อาจเปิดเรื่องด้วยการแนะนำตัวละครสำคัญ หรือเหตุการณ์สำคัญของเรื่อง หรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหาเพื่อให้ผู้อ่านอยากติดตามเรื่องต่อไป

3. กลวิธีการดำเนินเรื่อง เป็นขั้นตอนที่สืบต่อการเปิดเรื่องซึ่งมีกลวิธีต่างๆ ดังนี้

3.1 การเสนอลำดับของเหตุการณ์เรื่องราว ประกอบด้วยกลวิธีต่างๆ คือ เล่าตามลำดับปฏิทิน เล่าย้อนต้นหรือเล่าเหตุการณ์ที่เกิดต่างสถานที่ที่โดยสลับกัน มีจุดที่เหตุการณ์หรือเรื่องราวต่างสถานที่นี้มา รวมกัน ซึ่งอาจแยกกันไปดำเนินเรื่องต่างสถานที่และกลับมารวมกันอีกก็ได้

3.2 การสร้างความสนใจใคร่รู้ หมายถึงกลวิธีต่างๆ ที่ผู้เขียนจะใช้ระหว่างการดำเนินเรื่อง เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความสนใจอยากติดตามเรื่อง

3.2.1 การสร้างปมปัญหา นอกจากปมปัญหาหลักของเรื่องแล้วผู้แต่งยังสร้างปมปัญหาย่อยๆ เพื่อสร้างความสนใจผู้อ่านให้อยากติดตามมากยิ่งขึ้น

3.2.2 การใช้ลางบอกเหตุ เป็นวิธีชี้แนะให้ผู้อ่านคาดเดาได้ว่าจะมีเหตุการณ์บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้นกับตัวละคร

3.3 การใช้สัญลักษณ์และบุคลาธิษฐาน เป็นวิธีการที่ผู้แต่งอาจเลือกใช้ในกรณีที่เห็นว่าจะให้อารมณ์สะเทือนใจผู้อ่านได้ดี ทำให้ สงสารที่ต้องการได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

4. กลวิธีปิดเรื่องหรือจบเรื่อง มี 2 ลักษณะคือ อาจจบด้วยความสุข ความสมหวัง (Happy ending) หรือจบด้วยความผิดหวัง (Unhappy) ผู้เขียนอาจปิดเรื่องในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง วนิดา บำรุงไทย (2544, หน้า125 - 130) ดังนี้

4.1 จบอย่างสมบูรณ์แน่นอนว่าเรื่องได้คลี่คลายไปลักษณะใด วิธีนี้เป็นการจบเรื่องที่ใช้กันโดยทั่วไป

4.2 จบแบบทิ้งให้คิด ไม่ดำเนินเนื้อความอย่างแจ่มแจ้งว่าเรื่องปมปัญหาของตัวละคร จะยุติอย่างไร แต่ไม่ได้หมายความว่า ผู้เขียนทิ้งค้างปมเรื่องไว้เพราะหาทางคลี่คลายเรื่องไม่ได้ การจบเรื่องแบบทิ้งให้คิดนี้ต้องมีนัยที่สื่อว่าในที่สุดเรื่องจะจบลงเช่นใด

4.3 การจบแบบพลิกความคาดหมาย หรือหักมุม เป็นการจบเรื่องแบบพลิกผัน โดยผู้อ่านมิได้คาดคะเนมาก่อนหรือ ในตอนจบอาจไม่เป็นอย่างที่ผู้อ่านคาดเดา

3.2 ตัวละคร

ตัวละครในนวนิยายหรือเรื่องเล่ามีความเกี่ยวโยงสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับเนื้อเรื่องเนื่องจากตัวละครจะเป็นผู้ช่วยดำเนินเรื่อง ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้นตัวละครที่ดีจึงควรมีความสมจริงเช่นมนุษย์ทั่วไป ผู้อ่านจึงจะรู้สึกประทับใจและจดจำตัวละคนั้นตัวละครใน นวนิยายแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ตามบทบาทที่ปรากฏในเรื่อง ดังที่ วนิดา บำรุงไทย (2543, หน้า 131)

1. ตัวละครเอก (Major character) เป็นตัวละครที่มีบทบาทสำคัญในเรื่อง

2. ตัวละครประกอบ (Minor character) เป็นตัวละครที่มีบทบาทน้อย อาจมีบทบาทเป็นส่วนประกอบเสริมความสัมพันธ์กับตัวละครเอก หรือมีบทบาทเป็นส่วนประกอบเล็กๆ น้อยๆ ในเรื่องในด้านกลวิธีการสร้างตัวละคร วนิดา บำรุงไทย (2543, หน้า131-133) ให้คำอธิบายว่ามี 2 ลักษณะ คือ

1. **ตัวละครมิติเดียว** (Flat character or one dimensional dimensional character) มักเป็นตัวละครที่ปรากฏตัวน้อย มีบทบาทน้อย ทำให้ผู้อ่านรู้จักหรือเห็นแง่มุมของนิสัยใจคอน้อยไปด้วยส่วนใหญ่เป็นตัวละครประกอบ

2. **ตัวละครหลายมิติ** (Round character or multidimensional character) มักเป็นตัวละครที่ปรากฏตัวมาก เป็นตัวละครเอกของเรื่อง ผู้อ่านจึงเห็นบทบาทและรู้จักลักษณะนิสัยหลายแง่มุมไปด้วย นอกจากนี้ นักวรรณกรรมยังจำแนกตัวละครในด้านการแสดงออกทางอารมณ์และบุคลิกภาพ โดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้ วนิดา บำรุงไทย (2543, หน้า 134)

1. **ตัวละครสถิต** (Static character) คือตัวละครที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์หรือบุคลิกภาพ มีความคงที่ตลอดทั้งเรื่อง ตัวละครชนิดนี้เป็นตัวละครส่วนใหญ่ของนวนิยายทั่วไป

2. **ตัวละครพลวัต** (Dynamic character or develop character) คือตัวละครที่มีการเปลี่ยนแปลงบุคลิกลักษณะในบางด้าน อาจมีพัฒนาการไปในทางที่ดีขึ้นหรือเสื่อมถอยลงก็ได้ ตัวละครที่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมักเป็นตัวละครเอก

กลวิธีการนำเสนอตัวละคร

วิธีการนำเสนอตัวละครให้ผู้อื่นรู้จักบุคลิกภาพการกระทำและพฤติกรรมต่างๆทำได้ 2 วิธี วนิดา บำรุงไทย (2544, หน้า 135 - 138) ดังนี้

1. **การบอกกล่าวโดยตรง** (Telling or direct presentation) เป็นการบรรยายโดยผู้เขียนแจจแจงหรือวิเคราะห์ว่าตัวละครมีลักษณะหรืออุปนิสัยเป็นอย่างไรหรือให้ตัวละครเป็นผู้บอกเล่าบุคลิกลักษณะของตัวละครด้วยกัน

2. **การบอกกล่าวโดยทางอ้อม** (Show or indirect presentation) วิธีนี้ผู้เขียนจะบอกพฤติกรรมของตัวละคร เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเองว่าตัวละครมีลักษณะเช่นใดจากสิ่งที่ตัวละครคิด ทำ หรือพูดในการนำเสนอตัวละครเพื่อให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครในเรื่องให้มากที่สุดควรใช้หลายวิธีสลับกันตามความเหมาะสมของเนื้อเรื่องและไม่ว่าจะนำเสนอด้วยวิธีใดก็ตามควรคำนึงถึงเงื่อนไขในการสร้างตัวละครที่เหมาะสม วนิดา บำรุงไทย (2543, หน้า 137 - 138) ดังนี้

1. ตัวละครต้องมีลักษณะที่มีชีวิตชีวา มีอารมณ์ความรู้สึกเหมือนมนุษย์จริงไม่ใช่หุ่นที่ถูกผู้เขียนกำหนดให้เป็นไปตามเนื้อเรื่องเท่านั้น

2. ตัวละครทุกตัวมีความสำคัญกับเนื้อเรื่อง เพราะหากตัดตัวละครตัวใดตัวหนึ่ง ไปจะทำให้เสียเรื่อง

3. การกระทำหรือพฤติกรรมต่างๆของตัวละครต้องมีเหตุผลรองรับผู้เขียนจะต้องแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของตัวละครว่ามีความสมจริงเป็นไปได้สอดคล้องกับบุคลิกลักษณะของตัวละคร

4. ตัวละครต้องมีลักษณะบุคลิกที่คงเส้นคงวาแต่ตัวละครสามารถเปลี่ยนแปลงบุคลิกหรือพฤติกรรมได้โดยมีเหตุผลอันสมควร ซึ่งผู้เขียนอาจแสดงผลให้ผู้อ่านทราบได้ในทันที หรือ ในตอนท้ายของเรื่องก็ได้

3.3 บทสนทนา

บทสนทนาเป็นองค์ประกอบสำคัญส่วนหนึ่งของนวนิยายดังที่ วนิดา บำรุงไทยกล่าวว่า บทสนทนามีบทบาทหน้าที่ช่วยดำเนินเรื่องแทนการบรรยาย แสดงลักษณะนิสัยของตัวละคร ผู้พูดบอกเล่าลักษณะของตัวละครอื่น ช่วยให้วิธีนำเสนอเรื่องไม่จำเจ ช่วยสร้างความสมจริงและทำให้ บทประพันธ์มีชีวิตชีวาเร้าใจยิ่งขึ้น สิ่งที่สำคัญที่สุดคือบทสนทนาจะต้องมีความสมจริง อย่างเป็นเหตุเป็นผลของตัวละคร เวลา สถานที่ และอารมณ์ของตัวละคร สอดคล้องกับ ลินจง จันทรรวาทิติย์ (2543, หน้า 138 - 140) กล่าวว่า บทสนทนาหรือคำพูดของตัวละครเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกองค์ประกอบหนึ่งของนวนิยายและเรื่องสั้น ที่พัฒนามาจากการบรรยาย หรือพรรณนา โดยให้ตัวละครมีการพูดจา มีความนึกคิด ทำให้ผู้อ่านรู้สึกตัวละครนั้น มีชีวิตชีวา ทั้งยังเป็นการนำเสนอเรื่องไม่ให้เรียบเรื่อยเกินไป

3.4 ฉาก

สิ่งที่ทำให้นวนิยายมีความสมจริงอีกประการหนึ่ง นอกจากองค์ประกอบต่างๆ ที่กล่าวข้างต้นแล้ว ก็คือฉาก ดังที่ วนิดา บำรุงไทย กล่าวว่า ฉากมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้าง บรรยากาศของนวนิยาย และฉากที่มีประสิทธิภาพต้องเสริมสร้างบรรยากาศในเรื่อง เพราะฉากเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยทำให้เนื้อเรื่องดูสมจริงยิ่งขึ้น ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกและมองเห็นภาพหรือเหตุการณ์ในเรื่องได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น นวนิยายที่ดีจะต้องมีกลวิธีสร้างและนำเสนอฉากอย่างมีประสิทธิภาพโดยมีหลักกว้างๆ หากเป็นฉากจริงต้องบรรยายฉากให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ถ้าเป็นฉากสมมุติต้องระวังความสมจริง เพราะผู้แต่งอาจจำรายละเอียดผิดพลาด ทำให้ขาดความสมจริง ต้องคำนึงถึงความสอดคล้องและความเป็นไปได้

การนำเสนอฉากอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นส่วนเสริมบรรยากาศและความสมจริงในเนื้อเรื่องนั้น รอคเวลล์ (Rorckwell, F. A. 1962 pp. 29 - 95) อ้างอิงใน วนิดา บำรุงไทย (2543, หน้า 147) ดังนี้

1. สร้างอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเป็นสิ่งที่เกิดจากบรรยากาศโดยตรง
2. โนม่น้าวให้เกิดความรู้สึกด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า คือ รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส อันจะทำให้ผู้อ่านเกิดคล้ายตามเหมือนได้เข้าไปอยู่ในเหตุการณ์นั้นด้วย
3. ให้รายละเอียดของฉากได้ชัดเจน สมจริงเหมือนมีชีวิต โดยการใช้โวหารเปรียบเทียบ หรือสัญลักษณ์ที่เหมาะสม
4. ใช้บุคลาธิษฐานเป็นการทำฉากมีชีวิตจิตใจ เหมือนเป็นสิ่งมีชีวิต
5. ใช้สำนวนคมคายที่น่าสนใจ เช่น ปฏิทรรศน์ (Paradox) และการเปรียบเทียบ(Contrast)
6. ให้รายละเอียดของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่น่าสนใจ มีความแปลกใหม่ เป็นข้อมูลที่ยังไม่ได้นำเสนอในเรื่องมาก่อน แต่ต้องไม่ทำให้การดำเนินเรื่องล่าช้าหรือเสียหาย

นอกจากนี้ต้องพิจารณาความสมจริง และความสอดคล้องระหว่างตัวละครกับฉาก ต้องมีความสมจริงเป็นไปได้ ทั้งการกระทำ คำพูด ยุคสมัย หรือสถานที่ในเรื่องต้องมีความสอดคล้องกับตัวละคร ดังที่ วนิดา บำรุงไทย กล่าวว่าพฤติกรรมของตัวละครจะต้องมีความสอดคล้องกับลักษณะความเป็นจริง ของสถานที่และยุคสมัยที่กำหนดให้เป็นฉากของเรื่อง เพราะถ้าขาดความสอดคล้องสมจริง แสดงถึงความล้มเหลวของการนำเสนอฉากที่ไม่สัมพันธ์สอดคล้องกับเรื่องราวหรือตัวละคร

3.5 ท่วงทำนองการเขียน

ท่วงทำนองการเขียน เป็นลักษณะการใช้ถ้อยคำโวหารของนักเขียนแต่ละคน จึงเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของนักเขียน ดังที่ วนิดา บำรุงไทย กล่าวว่า ท่วงทำนองการเขียนคือการใช้ภาษาเรียบเรียงเป็นลักษณะเฉพาะตัวของผู้เขียนแต่ละคน ในการใช้ภาษา การใช้คำ และการใช้โวหารกระตุ้นผู้อ่านให้เกิดอารมณ์ ความคิด ความรู้สึก ความประทับใจคล้ายตาม ความต้องการของผู้เขียน เป็นความสามารถของผู้เขียน มีส่วนช่วยให้วรรณกรรมเรื่องนั้นมีคุณค่า การนำเสนอความรู้สึกนึกคิดและประสบการณ์ ต้องใช้กลวิธีสรรสร้างภาษา เพื่อสื่อความหมายและอารมณ์ความต้องการ ด้วยท่วงทำนองการใช้ภาษาอย่างมีศิลปะ ด้วยรสนทางอารมณ์และสุนทรียภาพ มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบอื่นๆ เช่น เหตุการณ์ เนื้อเรื่อง ยุคสมัยตามท้องเรื่อง แนวเรื่องและตัวละคร

ลินจง จันทรวราทิตย์ (2548, หน้า 141 – 14) กล่าวถึงความสำคัญของท่วงทำนองการเขียน คือ ภาษาที่เป็นสื่อในการนำเสนอเรื่องราวและความคิดของผู้เขียน ไม่ว่าจะเป็นการเลือกใช้คำ วลี ประโยค การเปรียบเทียบ ทำให้นักเขียนแต่ละคน มีท่วงทำนองการเขียนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

ในการศึกษาคำนี้จะใช้เกณฑ์การใช้ท่วงทำนองการเขียนของ วนิดา บำรุงไทย ดังนี้

1. **พรรณนาโวหาร** เป็นกลวิธีการนำเสนอสารหรือข้อมูลในเชิงกายภาพและสภาวะทางอารมณ์ความรู้สึก

2. **การใช้ภาพพจน์** เป็นกลวิธีการใช้ภาษาวิธีหนึ่งที่จะสร้างความสะดุดใจ สะดุดอารมณ์ ทำให้ซึมซาบความหมายอย่างกระจ่างแจ้งได้อารมณ์อันลึกซึ้ง เกิดภาพหรือ จินตนาการตามเจตนาของผู้ส่งสารมีการเปรียบเทียบ

- อุปมา คือภาพพจน์เปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนกันโดยมีคำเชื่อมโยง เช่น คำว่า ดุจ ดัง เหมือน คล้าย ดูราว กับ เหนก เช่น ปาน ประหนึ่ง เพียง เทียม

- บุคลาธิษฐาน คือภาพพจน์ที่เกิดจากการเปรียบเทียบ โดยนำสิ่งที่ไม่มีชีวิต หรือมีชีวิต แต่ไม่ใช่คนมากล่าวถึงราวกับเป็นคน

- โวหารเปรียบเทียบ คือการบรรยายเปรียบเทียบให้เห็นภาพสิ่งต่างๆ ให้เกิดภาพชัดเจน และเน้นความรู้สึก

3. **การเล่นคำเล่นเสียง** เป็นกลวิธีที่จะพลิกแพลงภาษาให้พิเศษต่างจากภาษาปกติเพื่อสร้างความสะดุดใจ ทำให้ต้องเพ่งเล็งความหมาย

บทที่ 3

คุณค่าเชิงวรรณศิลป์จากนวนิยายเรื่อง “ลูกทาส ของรพีพร

วรรณศิลป์เป็นคุณสมบัติอันสำคัญยิ่งของนวนิยาย เพราะเป็นศิลปะการประพันธ์ สุนทรียภาพความงาม ความไพเราะอันเกิดจากการประพันธ์ที่มีความประสานกลมกลืนกันในองค์ประกอบแต่ ละด้าน ด้วยลีลา ภาษาอันประณีตงดงาม รวมถึงศิลปะในการนำเสนอเนื้อหาสาระและแนวคิดของเรื่อง ทำให้ผู้อ่านเกิด ความรู้สึกคล้อยตามเกิดจินตนาการ และอารมณ์สะท้อนใจร่วมกับสารที่ผู้ประพันธ์เสนอ ด้วยความสำคัญ ของคุณค่าวรรณศิลป์ข้างต้น การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งวิเคราะห์คุณค่าเชิงวรรณศิลป์ จากนวนิยายเรื่อง **ลูกทาส** ของรพีพร โดยพิจารณาจากองค์ประกอบตามเกณฑ์ ที่อ้างอิง การจำแนกของวนิดา บำรุงไทย (2543, หน้า 105-157) ดังจะได้กล่าวเป็นลำดับดังนี้

1. โครงเรื่อง

1.1 โครงเรื่องหลัก

1.2 โครงเรื่องรอง

2. ตัวละคร

3. บทสนทนา

4. ฉาก

5. ท่วงทำนองการเขียน

1. โครงเรื่อง

1.1 โครงเรื่องหลัก

โครงเรื่องหลักในนวนิยายเรื่อง **ลูกทาส** เป็นชีวิตของทาสหนุ่ม ชื่อแก้วที่พยายามต่อสู้เพื่อให้ชีวิตเป็นอิสระภาพ จากการเป็นทาสด้วยความยากลำบาก โดยมีปมปัญหาหลักจากความขัดแย้งภายนอก แก้วต้องเผชิญกับ ชะตากรรมถูกโบยเชียนตี จับขังคุกอย่างไร้ความเมตตาจากผู้เป็นนายเพราะความใฝ่รู้ของตนเองที่แอบว่ายนํ้า ซ้ำมฝั่งไปเรียนกฎหมายกับพระนิติธรรมลือชาที่บ้านเรือนแพ

1.2 โครงเรื่องรอง

โครงเรื่องรองเป็นเรื่องเกี่ยวกับความรักของตัวละครที่แตกต่างกัน ทั้งความรักที่สูงส่ง และความรักที่ต่ำทราม ความรักที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความจริงใจ ยกย่องเทิดทูนทะนุถนอมของแก้วที่มีต่อคุณ น้ำทิพย์และ ความรักที่เห็นแก่ตัวไม่มีความจริงใจของคุณมาโนช ที่ต้องการแต่งงานกับคุณน้ำทิพย์เพียงเพื่อหวังที่จะได้เลื่อนบรรดาศักดิ์เป็นท่านขุนตั้งใจคิด อย่างไรก็ตาม ความรักก็เป็นความต้องการของมนุษย์ ความรักเป็นบ่อเกิดของพฤติกรรมต่างๆ ดังเช่นความรักที่ไม่สมหวังของคุณแดง บุญเจิม หญิงสาวเหล่านี้ล้วนแต่หลงรักแก้วแต่ไม่สมหวังในรัก ในขณะที่เดียวกันก็มีปมขัดแย้งภายใน ที่ในใจของแก้วคิดหาทางที่จะให้หลุดพ้นความเป็นทาส เพราะความรักที่อยู่ในใจของแก้วที่มีต่อคุณน้ำทิพย์ ที่ถูกกั้นด้วยฐานะความแตกต่างระหว่าง ทาสผู้ต่ำต้อย กับ นายสาวผู้สูงศักดิ์ ทำให้ทั้งสองต้องอดทนรอคอย ต่างให้เกียรติกันและกัน เทิดไว้ซึ่งศีลธรรมประเพณีอันถูกต้อง และความรักระหว่างแก้วกับครอบครัว ความรักจากผู้หวังดีหวังใยต่อแก้วหลายคน ได้แก่

น้ำทิพย์ ลูกสาวคนเดียวของพระยาไชยากร คุณน้ำทิพย์เป็นคนสวย จิตใจดี พุดจาไพเราะแม้แต่กับทาสที่ต่ำต้อย คุณน้ำทิพย์ก็ยังให้ความเมตตาเสมอต้นเสมอปลาย ทั้งคู่พูดคุยกันบ่อยๆ แก้วเป็นคนช่างพูด ฉลาด ทำให้คุณน้ำทิพย์แอบชอบแก้วเงียบๆอยู่เช่นกัน แต่ด้วยความแตกต่างทางชนชั้น และความเป็นหญิง คุณน้ำทิพย์ไม่สามารถแสดงออกได้เหมือน บุญเจิม

คุณแดง แอบชอบแก้วอยู่เงียบๆ ยิ่งรู้จากพี่ชายว่า เมื่อแก้วอายุครบยี่สิบเอ็ด ก็จะเป็นไทไม่ต้องเป็นทาสอีก และแก้วยังมีความตั้งใจจะรับราชการ คุณแดงจึงหวังลึกๆ ว่าวันหนึ่งแก้วจะก้าวหน้าเป็นใหญ่เป็นโตทัดเทียมกับตน ความรักที่ตนมีให้กับแก้วจะได้ไม่ต้องปิดบังอีก แต่ต้องผิดหวังเพราะแก้วรักคุณน้ำทิพย์

บุญเจิม หลงรักแก้วหมดหัวใจ คอยช่วยเหลือแก้ว ยามที่แก้วเดือดร้อน แม้กระทั่งยอมฆ่าบุญมีพี่ชายแท้ๆ ของตัวเองเพื่อช่วยเหลือแก้ว ซึ่งทำให้เรื่องมีความเข้มข้นชวนติดตาม

พระนิติธรรมลือชา ข้าราชการกระทรวงยุติธรรมเป็นคนที่มีความตั้งใจยุติธรรมคอยช่วยเหลือแก้วทุกวิถีทางจนแก้วประสบความสำเร็จ

เนื้อเรื่องย่อ

แก้ว ทาสในเรือนของพระยาไชยากร ที่ต่อสู้เพื่อให้พ้นสภาพการเป็นทาส แต่นายเงินของแก้วไม่ยอมให้บรรดาทาสที่ตนครอบครองเป็นไท แก้วและเหล่าทาสจึงดิ้นรนต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอิสรภาพ แก้ว เป็นทาสในบ้านของพระยาไชยากร ที่อ่านออกเขียนได้แก้วแอบรักคุณน้ำทิพย์ เพราะเป็นทาสจึงพยายามหาความรู้หนีไปเรียนวิชากฎหมาย จนถูกจับได้ ถูกเขียนตีและจับขังคุกเอาไว้ คุณน้ำทิพย์แอบไปหาในคุก บุญเจิมเห็นจึงไปบอกพระยาไชยากร พระยาไชยากรจึงสั่งให้บุญมีลอบฆ่าแก้วในคุก บุญเจิมรู้ความลับจึงช่วยไว้เมื่อแก้วพ้นจากทาสได้บวช และไปเยี่ยมแม่ให้ได้เห็นผ้าเหลืองเป็นครั้งสุดท้าย กิ่งดีใจที่ถูกเป็นไท ได้บวชก่อนที่จะสิ้นใจ

รูปแบบของโครงเรื่อง

นวนิยายเรื่อง ลูกทาส เริ่มเรื่องด้วยการบรรยายตัวละครของเรื่อง โดยเกริ่นนำให้ผู้อ่านได้รู้จักลักษณะนิสัยของนางกิ่งทาสหญิงในวัยห้าสิบเศษ อยู่ในเรือนทาส ที่แต่ละวันต้องรับใช้ผู้พื้นห้องส่วนตัวของเจ้านายวันแล้ววันเล่า เดือนแล้วเดือนเล่า ปีแล้วปีเล่า จนได้รับความไว้วางใจจากคุณหญิงไชยากร ได้ร่วมเรียนหนังสือไปกับลูกหลานของท่าน จึงอ่านหนังสือออก ขณะเดียวกันผู้แต่งเสนอปมปัญหาระหว่างตัวละคร โดยมีแก้วตัวละครเอกซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินเรื่องที่เข้มข้น เป็นการเปิดเรื่องที่ทำให้ผู้อ่านได้รู้จักตัวละครสำคัญของเรื่อง พร้อมทั้งเหตุการณ์เบื้องต้นของตัวละครต่อจากนั้น ชีวิตของทาสเริ่มมีความหวังเนื่องจากกิ่งอ่านพบกฎหมายการเลิกทาส แต่ก็ต้องเผชิญอุปสรรคปัญหาสำคัญคือ นายทาสอย่างพระยาไชยากรไม่ยอมให้ทาสล่วงรู้กฎหมายการเลิกทาส ในการดำเนินเรื่องจึงเข้าสู่จุดวิกฤตของปัญหา คือคนในเรือนทาสเล่าลือกันต่าง ๆ นา ๆ เรื่องจึงถึงหูพระยาไชยากรทำให้นางกิ่งถูกเขียน ฐานนำเรื่องไปบอกข่าวไพร่ในเรือนทาส

จากปมปัญหาดังกล่าว เป็นจุดที่ทำให้เรื่องดำเนินเข้าสู่ความเข้มข้นของเนื้อเรื่อง เมื่อแก้วลูกชายของกิ่งถูกโบย เพราะถูกจับได้ว่าแอบหนีไปเรียนตำราจากคุณพระนิติธรรมลือชาที่เรือนแพฝั่งตรงข้าม เมื่อเหตุการณ์หลังจากแก้วถูกเขียน พระยาไชยากรจึงเข้มงวดกับทาสไม่ให้ออกไปนอกบ้าน ทำให้แก้วต้องใช้ความมานะพยายามเล็ดลอดออกไปให้ได้ โดยไม่ย่อท้อ

จากรายละเอียดการดำเนินเรื่องยังมีความสัมพันธ์ระหว่างแก้วกับเพื่อนๆ ที่คอยช่วยเหลือหวังดีและรักแก้วให้ผ่านอุปสรรคต่างๆ หลายครั้งหลายครา ดังที่บุญเจิม ช่วยแก้วออกจากคุกเมื่อรู้ว่าพระยาไชยากรสั่งฆ่าแก้ว คุณพระนิติธรรมลือชาช่วยถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก้วจนได้รับราชการหลังจากเลิกทาสแล้ว

จะเห็นได้ว่า โครงเรื่องของนวนิยายดังกล่าว เป็นโครงเรื่องที่เน้นความสำคัญลำดับเหตุการณ์ในเรื่อง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับความรู้สึกนึกคิด และพฤติกรรมของตัวละคร ทำให้ผู้อ่านเข้าใจมองเห็นพัฒนาการของตัวละคร ทั้งในด้านบุคลิกภาพ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของตัวละครตามลำดับ สอดคล้องกับเนื้อเรื่องที่มุ่งเสนอความเป็นอยู่ของทาสในสมัยนั้น จุดเด่นของเรื่องนี้คือการได้ติดตามและเอาใจช่วยความเป็นไปของตัวละครเอกคือ แก้ว อีกทั้งได้เห็นผลกระทบของการกระทำที่เกิดขึ้นกับตัวละครแต่ละคน

แนวคิดของเรื่อง

แนวคิดของนวนิยายเรื่อง **ลูกทาส** เป็นการเสนอให้ผู้อ่านเข้าใจชีวิตของการเป็นทาส รวมทั้งสิ่งที่มนุษย์ต้องเผชิญอย่างไม่ย่อท้อ หรือสิ้นหวัง ด้วยการกำหนดให้ตัวละครเอก คือ แก้วต้องเผชิญชะตากรรมอันเกิดจากการ กดขี่ ทารุณ เอาเปรียบ จึงเห็นได้ว่า แนวคิดที่ผู้แต่งต้องการเสนอคือ การมีจิตใจที่อดทน เข้มแข็ง และมีความกตัญญู ยอมรับชะตากรรมที่เลือกเกิดเองไม่ได้

กลวิธีเล่าเรื่องหรือมุมมอง

ผู้แต่งใช้กลวิธีโดยผู้แต่ง เป็นผู้เล่าและรู้เหตุการณ์เรื่องราวทุกอย่างในเรื่อง ตลอดจนความนึกคิด และพฤติกรรมของตัวละครทุกตัว สามารถเล่าเรื่องทั้งหมดที่รู้ นอกจากนี้ยังสอดแทรกการวิพากษ์วิจารณ์ตัวละคร หรือแสดงทัศนะต่างๆ ในแง่ใดแง่หนึ่ง ทั้งยังเล่าโดยผ่านความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร เป็นกลวิธีเล่าเรื่องที่ผสมผสานกัน ทำให้ผู้อ่านได้รับรู้บุคลิกภาพ พฤติกรรมและนิสัยใจคอของตัวละครได้ชัดเจน เช่น ในตอนที่พระยาไชยากรเรียกประชุมทาส ผู้แต่งจะบรรยายให้เห็นบุคลิกลักษณะของคุณน้ำทิพย์ โดยการบอกเล่าของผู้แต่ง ดังบทบรรยาย

“คุณน้ำทิพย์ธิดาคนเดียวของท่านพระยาอยู่ในวัยเพียงสิบหก อย่างก้าวเข้ามาจัดหมากพลูให้บิดา บรรดาทาสก็โล่งอก เพราะคุณน้ำทิพย์คนนี้มีใบหน้าสวย แลสวยยิ่งขึ้นตรงที่ขอบยิ้มอ่อนหวานกับทาสเสมอ ผิดกับบิดาหรือคุณมาโนช...” (รพีพร, 2556, หน้า 13)

ในตอนที่น่างิ่งโกรธแก้ว ผู้อ่านได้รับรู้ความรู้สึกอารมณ์และพฤติกรรมของแม่กึ่งด้วยการบรรยายจากผู้แต่ง

“...นางกึ่งได้ฟังก็ขึ้นหน้าเจ้าแก้วจนหน้าหงาย พร้อมกับเอ่ยว่า ใ้ตัวดิฉันแอบไปศึกษาเล่าเรียนในที่ที่ ๆ มานี่เอง ระยะเวลาหลังนี้จึงไม่เรียนกับข้า ข้ายังเลือกมาสอนให้ข้าอ่านแบบใหม่ ๆ เสียอีก

(รพีพร, 2556, หน้า 12)

เมื่อนางกึ่งนึกถึงอนาคตของลูกชายคนเดียวของนาง ผู้แต่งให้ผู้อ่านรับรู้ความรู้สึกอัดอั้นตันใจ น้อยใจในวาสนาของตนกับลูก นางกึ่งนอนไม่หลับเพราะคิดถึงอนาคตของแก้วหากว่าแก้วมันเป็นทาสอยู่ในเรือนแพ ของพระนิติธรรมลือชาปานนี้ นางกึ่งก็คงไม่ต้องกังวล จากบทบรรยาย

“..นางกึ่งพลอยคิดเลยไปอีกว่า หากคุณหญิงท่านยังมีชีวิตอยู่ บางทีไฉ่แก้วของนางคงจะพลอยได้ เป็นไต่กับเขาด้วยก็ได้ เพราะคุณหญิงท่านเมตตาใจอ่อน สุภาพ ตรงข้ามกับพระยาสามีเหมือนดำกับขาว..”
(รพีพร, 2556, หน้า 12)

ผู้อ่านจะได้ทราบความรู้สึกนึกคิดของแก้ว จากความคิดคำนึงของแก้วเอง เมื่อพระนิติธรรมลือชา พุดให้ฟังว่าพวกข้าขุนนางทั้งหลาย ได้ชุมนุมกันต่อสู้เพื่อถวายแรงกายแรงใจ ต่อพระราชศรัทธาของล้นเกล้ากันทุกคน เพื่อให้ทาสหมดไปจากประเทศไทย ดังบทบรรยาย

“..เจ้าแก้วน้ำตาคลอ ในใจหวนคิดไปถึงพระยาไชยากรนายของตน ไฉนจึงไม่มีความคิดอ่านเช่น พระนิติธรรมธาดาเช่นนี้บ้าง กลับคิดแลกระทำการตรงกันข้ามอย่างสิ้นเชิง..”
(รพีพร, 2556, หน้า 24)

ทั้งยังทราบลักษณะท่าทางของมนตรี จากการอธิบายของแก้ว

“..แก้วนึกภาพของคุณมนตรี ซึ่งเป็นนักเรียนนายร้อยโรงเรียนนายทหารมหาดเล็ก ท่าทางสง่าผ่าเผย พุดจาองอาจสมทหาร เสียแต่รูปร่างเตี้ยล่ำมะขามข้อเดียวไปหน่อย ”
(รพีพร, 2556, หน้า 35)

กลวิธีการเปิดเรื่อง

ผู้แต่งเปิดเรื่องด้วยการกล่าวถึงปลายรัชสมัยรัชกาลที่ 5 พระปิยมหาราชเจ้า และบรรยายไปตามสภาพความเป็นอยู่ของบรรดาทาสที่อยู่ในเรือนของพระยาไชยากร ดังนี้

“..เช้าหนึ่ง ซึ่งเย็นเยือกตามอำนาจลมเหมันต์ นางกึ่งทาสหญิงในวัยห้าสิบเศษคงอยู่ในผ้าฝืนเก่าๆ แล ผ้าแถบฝืนเดียวกันๆ เงๆ อยู่กับการถูพื้นห้องทำงานส่วนตัวของเจ้าบ้าน ลมพัดผ่านเข้ามาทางหน้าต่าง

ครั้งใด นางก็ได้แต่ห่อกาย ซุกหน้าลงระหว่างเข่า เป็นท่าเดียวที่จะสร้างความอบอุ่นให้แก่กายตนได้ มือที่เปียกน้ำถูกพื้นอันคร่ำคร่าทำที่จะแข็งชาเหมือนแช่ด้วยน้ำแข็ง จะซุกที่ใดหาความอุ่นก็ไม่เหมาะสม นอกเสียจากถุมืออีกข้างของกันและกันไปมาก็กินได้คลายหนาวไม่...” (รพีพร, 2556, หน้า 10)

กลวิธีการปิดเรื่อง

ผู้แต่งปิดเรื่องด้วยความสุขสมหวัง (Happy ending) ที่เกิดขึ้นในใจของตัวละครเอก ที่สามารถเอาชนะอุปสรรคในระหว่างที่เป็นทาสด้วยความอดทน ซื่อสัตย์ และมีความกตัญญูเป็นที่ตั้งจึงทำให้ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ เป็นหลวงรัตนอรุณชัย และได้สมหวังครองรักกับคุณน้ำทิพย์ ดังตอนที่พระยานิติธรรมลือชาได้พาแก้วมาที่บ้านพระยาไชยากร บทบรรยายว่า

“..จำมันไม่ได้หรือเจ้าคุณพี่ ข้าเก่าเต่าเลี้ยงของเจ้าคุณเอง มิใช่คนอื่นไกลเลย..” และแก้วก็รีบพูดขึ้นว่า “..ขอรับกระผม กระผมคือไอ้แก้ว ลูกทาสที่เจ้าคุณเคยซุบเลี้ยงมาก่อน กระผมมาวันนี้เพื่อเทิดทูนพระคุณให้เป็นที่ประจักษ์ว่าลูกทาสในบ้านของพระคุณได้ดิบได้ดีเพราะพระคุณซุบเลี้ยงมากับมือ. (รพีพร, 2556, หน้า 552 - 553)

พระยานิติธรรมลือชาเห็นได้ที่จึงส่งคุณน้ำทิพย์ให้หมั้นหมายและแต่งงานกับหลวงรัตนอรุณชัย โดยเสด็จในกรมเสนาบดีทรงรับเป็นเจ้าภาพในพิธีแต่งงาน

วิธีการสร้างความสนใจใคร่รู้

ในการดำเนินเรื่องผู้แต่ง ใช้กลวิธีสร้างความสนใจ ชวนฉงน ชวนติดตามเรื่องดังนี้

1. การสร้างปมปัญหา เรื่องลูกทาส จะมีปมปัญหาเกิดขึ้นหลายปม ปมปัญหาหลักคือ ตัวละครเอกต้องต่อสู้กับชะตากรรมของตนที่ถูกกดขี่จากนายทาสอย่างพระยาไชยากร และความหวังที่จะพ้นจากทาส ก็เกือบเอาตัวไม่รอด การสร้างปมปัญหาอีกมุมหนึ่ง ที่ผู้แต่งต้องการให้ผู้อ่านสนใจชวนติดตาม คือ เรื่องราวความรักของตัวละครที่มีความแตกต่างกัน ทั้งความรักที่สูงส่ง ซื่อสัตย์ และไม่สมหวัง ดังเช่น

บุญเจิม ทาสสาวในเรือนพระยาไชยากร บุญเจิมรักแก้วเต็มหัวใจ ยอมแม้กระทั่งพลีความสาวให้กับเข้มและฆ่าบุญมี พี่ชายแท้ๆ ของตัวเองเพื่อช่วยเหลือแก้ว

แม่น້อม แม่คำรูปที่พึงพอใจแก้วไม่น้อย ยอมรับกับตัวเองได้อย่างหน้าชื่นตาบานว่า ทั้งรักทั้งหลง แก้วเหมือนดวงใจ แม่น້อมกระหึ่มใจมาตลอด ต่อไปเห็นจะไม่ยากที่จะทะล่อมแก้วเอามาไว้ในกำมือ แต่แก้วไม่เล่นด้วยคอยระวังตัวตลอดเวลา ไม่ยอมอยู่ใกล้แม่น້อมสองต่อสอง

คุณแดง (กัลยา) น้องสาวคนเล็กของพระนิติธรรมลือชา คุณแดงหลงรักแก้ว แต่ต้องผิดหวังเพราะแก้วรักคุณน้ำทิพย์ ยังมีความรักของคอกที่มีใจให้กับบุญเจิม แต่บุญเจิมไม่ได้รับรักคอก ความรักของคุณมาโนช กับคุณน้ำทิพย์จะลงเอยเช่นไร ล้วนแต่เป็นเรื่องราวที่น่าสนใจและเผยให้เห็นความเป็นมาเป็นไปทีละน้อย และกระจ่างชัด พร้อมมีบทสรุปที่งดงามในภายหลัง

2. การใช้เวลาเป็นตัวกำหนดลำดับเหตุการณ์

ผู้แต่งใช้กลวิธี โดยได้นำเวลามาเป็นตัวกำหนดเหตุการณ์อย่างลงตัวทั้งกลางวันและกลางคืน เหตุการณ์ตอนกลางคืนที่แก้วและพวกทาสหนุ่มต้องผลัดเวรยามกัน แก้วบอกกับมารดาว่าเขาจะต้องเข้าเวรยามตื่นไปออกเฝ้าสองยามตรง แต่สองยามไปแล้วเขาจะไม่อยู่ ขอมารดาอย่ากังวล ดังบทบรรยาย

“.. เวลายามตื่น แก้วไปเข้าเวรตามปกติ เขาเดินตระเวนไปทั่วละแวกเรือนพักของบุญมีเขาก็กรายผ่านไปเห็นบุญมีจับกลุ่มดื่มสุรากับเจ้าเข้มและเจ้าผูกตามเคย..” (รพีพร, 2556, หน้า 29)

การใช้เทคนิคเรื่องเวลาอย่างเหมาะสม และราบรื่นของผู้แต่ง เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ทำให้ผู้อ่านมีความรู้สึกร่วมกับเหตุการณ์ในเรื่องอย่างใจจดใจจ่อ ทั้งเกิดความสนใจ ใคร่ติดตามว่าเรื่องราวจะเป็นอย่างไรในตอนต่อไป

2. ตัวละคร

ตัวละครในนวนิยายเรื่อง ลูกทาส มีตัวละครเอกและตัวละครประกอบดังนี้

ตัวละครเอก ได้แก่ แก้ว คุณน้ำทิพย์ บุญเจิม คุณมาโนช พระยาไชยากร คุณพระนิติธรรมลือชา แม่น້อม คุณแดง และคอก ตัวละครทั้งหมดล้วนมีบทบาทที่โดดเด่นต่างกัน และต่างช่วยกันดำเนินเรื่องราวไปตามบทบาทของตนเอง

ตัวละครประกอบ ได้แก่ บุญมี เข้ม พลอย ชมพู่ หมื่นลพ พระเดชารณภพ นมอ่อน แม่นิม ตึกตา เนื่องจากเป็นตัวละครที่มีบทบาทเสริมเกี่ยวข้องกับตัวเอกในเรื่อง

ลักษณะของตัวละคร

เมื่อวิเคราะห์ลักษณะของตัวละครและกลวิธีการนำเสนอตัวละครปรากฏมี 2 แบบ ดังนี้ คือ 1. ตัวละครหลายมิติ 2. ตัวละครมิติเดียว

ตัวละครหลายมิติ

จากการวิเคราะห์ตัวละครใน นวนิยายเรื่อง ลูกทาส ปรากฏตัวละครหลายมิติ 6 คน ได้แก่ แก้วคุณ น้ำทิพย์ บุญเจิม คุณพระนิตริธรรมลือชา แม่น้อม และคอก

“แก้ว” ลูกทาสในเรือนเบี้ยของพระยาไชยากร แก้วเกิดในปีมะโรงสัมฤทธิ์ศกซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่จะได้รับการปลดปล่อยให้เป็นไทเมื่อมีอายุครบยี่สิบเอ็ดปี แก้วติดกับทาสคนอื่นๆ ที่เป็นคนเฉลียวฉลาด ขยัน ใฝ่หาความรู้ใส่ตัว เพราะหวังว่าเมื่อได้เป็นไทแล้ว ตนจะต้องมีอนาคตที่ดีขึ้น จึงมัก จะหาเวลาว่างแอบไปคัดลอกข้อกฎหมายที่เรือนแพของพระนิตริธรรมธาดาที่ปากตรงข้ามบ้านบ่อยๆ แม้จะถูกพระยาไชยากรสั่งห้ามและลงโทษไปแล้วก็ตาม แก้วแอบหลงรักคุณน้ำทิพย์ ธิดาของพระยาไชยากรด้วยความเทิดทูนอย่างที่สุด แก้วมีบทบาทเป็นตัวเดินเรื่อง ในโครงเรื่องหลักที่ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด พฤติกรรม วิถีชีวิตของทาส เหตุการณ์ต่างๆ ในเรื่องรวมทั้งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลต่างๆ ที่เป็นตัวละครประกอบ แก้วจึงเป็นตัวละครหลายมิติผู้แต่งเสนอให้เห็นบุคลิกภาพของตัวละครหลายด้านดังบทบรรยาย ที่แสดงถึงความรักและเทิดทูน ทะนุถนอม คุณน้ำทิพย์นางผู้เป็นที่รัก แก้วแอบไปหาคุณน้ำทิพย์ที่เรือนของพระยาไชยากร

“..แก้วก้าวไปใกล้เตียงไม้ที่มุ้งครอบอยู่ อาศัยแสงตะเกียงที่หรีไว้บนตั่ง เขาแนบหน้ากับมุ้งตาพริกไทยมองเข้าไปจนแน่ใจว่า ร่างที่หลับสนิทบนฟูกหนาบนเตียงเป็นผู้ใดแล้ว แก้วก็ใจเต้นแรง ประหวั่นอย่างบอกไม่ถูก เขาค่อยๆ แทรกกายผ่านประตูมุ้งเข้าไปทรุดนั่งบนขอบเตียงเบาๆ อย่างระมัดระวัง แล้วจับตามองบนใบหน้าของหญิงสาวซึ่งกำลังหลับไหลอยู่ ใบหน้าและเรือนกายของสาวซึ่งนอนอยู่บนเตียงช่างสวยสดงดงามอะไรเช่นนี้ แม้แต่ท่านอนของเธอเองก็ดูงามตามิได้เขิน เธอนอนตะแคงกายมาทางขวา แขนนั้นสอดไว้ใต้ gối แขนซ้ายทอดตามลำตัวแขนขวาเหยียดตรงอยู่เบื้องล่าง ห่อเข้าซ้ายขึ้นมาเพียงเล็กน้อยไปที่ครองอยู่แม้หละหลวมก็หาได้เดินเล่นจนเผยส่วนสัดของตนให้เป็นที่จุจาดมิได้เลย..” แก้วมองดูแล้วก็รำพึงในใจว่า

“...คุณน้ำทิพย์เธอสมเป็นเบญจกัลยาณีโดยแท้ แม้ยามนอนก็อยู่ในท่าสี่เหลี่ยมไสยาสน์ ซึ่งปกติตะแคงขวา ดวงหน้านั้นก็อิมเิบเสมอมะยมละไมอยู่ คำอาจารย์ท่านกล่าวไว้ว่า สตรีโดนอนในลักษณะท่วงท่า

เช่นนี้สื่อถึงจิตใจสูง ความรักเป็นธรรมชาติชีวิต กล่าวหาญมีสง่าเสมอนางพญา สี่รราช ต้องตามตำรับโบราณโดยมิได้ผิดเพี้ยน นึกแล้วแก้วก็ยิ่งเพิ่มความซาบซ่านใจ สุดจะสะกดใจได้ จึงเบือนกายก้มหน้าลงจูบที่หลังเท้าของเธออย่างทะนุถนอม..” (รพีพร, 2556, หน้า 426)

บทบรรยายที่แสดงถึงลักษณะควบคุมอารมณ์ ออกล้นไม่ได้ตอบทองอยู่เพราะทองอยู่ไม่พอใจที่ชมพู่หญิงที่ตนหลงรักหันมาสนใจแก้วจึงด่าแก้วด้วยความมีเมตตา แต่แก้วกลับไม่ตอบโต้ ยืนทำหน้าที่เยี่ยงมือประสานกันอย่างสุภาพอยู่ตรงหน้า ดังบทบรรยาย

“..ไอ้คนกำเริบคิดการใหญ่ มาอยู่ที่นี้ได้ไม่ทันไรจึงบังอาจคิดเป็นหัวหน้าแทนท่านครู อย่าหวังเลยว่ากูจะยอมให้ไอ้ชาติชั่วเช่นนี้ได้ฉวยโอกาส มาลองกันดูดีกว่า เองกับข้าใครจะแน่แค่นั้น พุดแล้วทองอยู่ก็รวบรัดโมเม กรากเข้าแตะแก้วเป็นพัลวัน เสียงผู้หญิงหลายคนหวีดร้อง แต่พวกผู้ชายเฮฮาอย่างคึกคะนอง แก้วนั้นรอที่อยู่อย่างไม่ประมาท เมื่อทองอยู่กรากเข้ามาเตะซ้ายป่ายขวา แก้วก็ปิดป้อง หลบล่าถอยออกมาเสียดกลางลานให้ทองอยู่ตามเตะต่อยต่อไป แต่ไม่อาจทำอะไรแก้วได้ บางครั้งเตะผิด ตัวเองเสียหลักเพราะความเมา ล้มลงคลุกคลาน แก้วก็ยืนหัวเราะยั่วเออว่า

“.. พี่ทองอยู่กำลังเมา ออย่ามาทำฉันเลย ไว้หายเมาสติกำลังบริบูรณ์เสียก่อนเถิด เราค่อยมาลองกำลังกัน..” (รพีพร, 2556, หน้า 457)

แก้วต้องเก็บความรู้สึกโกรธไว้ในใจเมื่อได้ยินเสียงสนทนาระหว่างเข้มกับบุญมีว่าให้คอยจับตาดูแก้วจะแอบไปเรือนแพ บุญมีพูดว่า เรื่องไอ้แก้วเข้าจัดการมันแน่ เอ็งไม่ต้องห่วง ดังบทบรรยาย

“.. แก้วขบกราบแน่น น้อยแน่ไอ้เข้ม ต่อหน้าเรียกพี่แก้ว ลับหลังสิเรียกข้าว่าไอ้ คงมีสักวันหรอกที่ข้าจะได้มีโอกาสสั่งสอนเองเสียที..” (รพีพร, 2556, หน้า 206)

แก้วเป็นคนกล้าทำกล้าพูดในสิ่งที่ดีและถูกต้อง แม้บางครั้งการพูดความจริงจะทำให้แก้วนั้นเจ็บตัวและโดนลงโทษ เมื่อพระยาไชยากรจับได้ว่าข้ามไปเรือนแพคุณพระนิตินิธิธรรม ดังบทบรรยาย

“..ไอ้แก้ว เอ็งก็ลูกผู้ชายชาติวี รับกับข้าได้ใหม่เอ็งไปเรือนแพพระนิตินิธิธรรมลือชาจริง แก้วตอบชัดเจนว่า ขอรับกระผม กระผมไปหาคุณพระนิตินิธิธรรมท่านทุกครั้งที่มีโอกาส เพื่อไปคัดลอกตำราบ้าง ให้ท่านสอนบ้าง ท่านบรรยายกฎหมายให้ฟังบ้าง กระผมไปเพื่อประโยชน์แห่งตน แลมิได้เสียดานที่ปฏิบัติรับใช้พระเดชพระคุณแม้แต่น้อยขอรับกระผม..” (รพีพร, 2556, หน้า 45)

แก้วเป็นคนฉลาดในการใช้คำพูดที่มีเหตุผล เมื่อบุญเจิมเห็นคุณน้ำทิพย์เอ็นดูแก้วเกินทาสคนอื่นแก้วคุยกับคุณน้ำทิพย์บ่อยๆ บุญเจิมมีอาการหึงหวงแก้วจนออกนอกหน้า แก้วเกรงว่าใน ภายหน้าคุณน้ำทิพย์จะเสียหาย แก้วจับสองไหล่บุญเจิมให้หันหน้าตรงกับแก้ว บทบรรยาย

“..บุญเจิมเจ้าตอบพี่มาเถิดว่าตัวพี่เป็นทาสหรือเป็นไท บุญเจิมงกับคำถามพาซื้อตอบว่า พี่ยังเป็นทาสเขาอยู่นะสิพี่แก้ว แก้วจึงว่า ถูกแล้วบุญเจิม วันนี้พี่เป็นทาสเขา วันหน้าในอนาคตพี่อาจเป็นไทได้แต่ก็เป็นไทชั้นต่ำ ทาสถูกรุนชาติมิได้ แลท่านเจ้าคุณก็ไม่ปล่อยทาสอย่างพี่คนเดียว หากบังเอิญพี่ยังไม่ตายพี่ก็อยู่ที่นี่ไม่ได้ ต้องระเห่ร้อนไปในที่อื่นๆ เพื่อให้ชีวิตอยู่รอด เท่ากับเป็นคนจรจัด สายสัมพันธ์พี่กับคุณน้ำทิพย์..ซึ่งเอาเถอะ บุญเจิมจะระเวงพี่ประการใดก็ตาม มันต้องสิ้นสุดสะตุกลงแน่นอน เจ้าอย่าคิดเอาแต่เรื่องใกล้ตัวเอ็งนะ แม้เราเป็นทาสเขา เราก็ต้องคิดถึง วันข้างหน้า หนทางนายกับทาสไม่มีวันบรรจบกันได้แล้ว บุญเจิมจะไปคิดการชั่วแค้นทำไม คนอย่างพี่สำนึกตนดี บุญเจิมเคยพูดว่าเราเป็นทาสด้วยกันเหมาะสมแก่กันนัก หากเจิมจะมีผัวสักคนก็ต้องเป็นทาส แลทาสคนนั้น คือพี่ไซ้ไหมบุญเจิม เจ้าตอบพี่ว่าไซ้ไหม..” (รพีพร, 2556, หน้า 49)

จะเห็นได้ว่าแก้วเป็นตัวละครหลายมิติ ผู้แต่งต้องการให้แก้วมีบทบาทเป็นตัวเดินเรื่อง ในโครงเรื่องหลักที่ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด พฤติกรรม วิถีชีวิตของทาส เหตุการณ์ต่างๆ ในเรื่องรวมทั้งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลต่างๆ ที่เป็นตัวละครประกอบ แก้วจึงเป็นตัวละคร ที่ผู้แต่งเสนอให้เห็นบุคลิกภาพของตัวละครหลายด้าน

“คุณน้ำทิพย์” หญิงสาวเรียบร้อย อ่อนหวาน บุตรีของพระยาไชยากร เพียบพร้อมในทุก ๆ ด้านมีความรักบริสุทธิ์ให้กับแก้ว แม้ฐานะจะแตกต่าง เป็นแรงบันดาลใจให้แก้วฝ่าฟันอุปสรรคจนได้รับข้าราชการ บทบรรยายที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลง ทางด้านบุคลิกภาพความรู้สึกนึกคิดภายในใจด้านลบของคุณน้ำทิพย์ที่มีต่อคุณมาโนช ไม่ว่าจะคุณมาโนชจะพยายามทำดีกับเธอเพียงใด แต่น้ำทิพย์ก็ยังไม่ชอบคุณมาโนช ซ้ำยังชังหน้าเต็มทนยามที่ต้องอยู่ใกล้กัน ดังบทบรรยาย

“..คุณมาโนชก้าวสบขึ้นนั่งเคียงจนเกือบจะชิด จนคุณน้ำทิพย์ต้องขยับกายถอยห่าง ทั้งกลิ่นน้ำอบฝรั่งที่คุณมาโนชประพรมเสียเต็มคราบ ยังฉุยฉายคั่งมาจนเกือบสำลัก กลิ่นรุนแรงเหมือนสีสันของเสื้อคอกลมแพรสีม่วง ซึ่งทั้งกลิ่นทั้งสีหน้า คุณน้ำทิพย์ชังหน้า..”

(รพีพร, 2556, หน้า 66)

ตอนที่บุญเจิมมาบอกคุณน้ำทิพย์ว่าคุณมาโนชบังคับให้บุญเจิมขึ้นไปหาคุณมาโนชที่ห้องและชอบขึ้นใจทาสสาว ๆ ให้ไปบอกระหว่างความใคร่ของคุณมาโนชบ่อย ๆ คุณน้ำทิพย์จึงต่อว่า ด้วยความเกลียดชัง ดังบทบรรยาย

“..คุณน้ำทิพย์ทำหน้าที่แล้วพูดเสียงดังว่า ต่อไปพี่มาโนช อย่ารังแกนางทาสที่มันไม่สมควรใจอีก ถ้าคนไหนสมควรใจก็ตามใจพี่เถิด แต่จำไว้ว่าพี่ยิ่งสกปรกเรื่องอย่างนี้เพียงใด ฉันกับพี่ก็ยิ่งห่างไกลกันเพียงนั้น..” (รพีพร, 2556, หน้า 68)

นอกจากนี้ผู้แต่งยังต้องการให้ผู้อ่านเห็นลักษณะที่เด่นอีกด้านของคุณน้ำทิพย์ ที่มีจิตใจเปี่ยมล้นด้วยความเมตตา และคุณธรรมแลเห็นคนถูกกลั่นแกล้ง ถูกเอาเปรียบตอนพระยาไชยากรสั่งให้บุญมีเขียนแก้ เพราะมีเรื่องชกต่อยกับบุญมี แก้วโกรธที่บุญมีนำเรื่องไปฟ้องพระยาไชยากร ว่ากึ่งปากสว่างพูดเรื่องการเลิกทาส ดังบทบรรยาย

“..บุญมีตัวดีหวายลงบนหลังแก้วเต็มแรงสุดหล้าของความแค้นที่บุญมีได้รับ หนึ่ง สอง สาม.คุณน้ำทิพย์ก็ทะเล้งพรวดขึ้นยืน ตวาดบุญมีก้องว่าหยุดนะไอ้มี หยุดเดี๋ยวนี้ บุญมีชะงักตามคำของธิดานายเหมือนกัน คุณน้ำทิพย์หันไปประสานตากับบิดาซึ่งจ้องเขม็งถมึงทิ้งมายังเธอ แล้วว่า คุณพ่อกระทำเช่นนี้ไม่เป็นธรรม เพราะบุญมีเป็นคู่อริกับแก้วอยู่ เป็นที่รู้แล้วว่าแก้วชกต่อยบุญมีบาดเจ็บเมื่อวันก่อน ก็เมื่อบุญมีคู่อริได้กลับมาเป็นผู้โอบยลงโทษแก้วเช่นนี้ไม่ยุติธรรมเลย ผู้แค้นยอมโอบยด้วยความอาฆาตแค้นเคืองหมายจะให้ตายมากกว่าให้หลบจำ ลูกขอกราบเท้าวิงวอนให้คุณพ่อได้โปรดเปลี่ยนผู้โอบยตีเสียใหม่เถิดว่าแล้วเธอก็คุกเข่าพนมมือเป็นเชิงวิงวอนบิดาต่อหน้าทาสทั้งปวง แลต่อหน้าคุณมาโนชอีกด้วย..”

จะเห็นได้ว่าคุณน้ำทิพย์เป็นตัวละครหลายมิติผู้แต่ง ต้องการให้ผู้อ่านรับรู้ความซับซ้อนทางอารมณ์ ซึ่งมีหลากหลาย

“บุญเจิม” ทาสสาวในเรือนของพระยาไชยากร หลงรักแก้ว แต่ไม่สมหวังในรัก จึงนำความที่แก้วรักกับคุณน้ำทิพย์ไปบอกพี่ชาย เพื่อแก้แค้นทั้งสองคน บุญเจิมเป็นเด็กสาวที่ฉลาดช่างต่อปากต่อคำ เอาตัวรอดได้ทุกครั้งที่เกิดเรื่องจวนตัว ช่างสังเกตและยัง ซื่อสัตย์ ดังจะเห็นได้จากตอนที่บุญเจิมใช้ความฉลาดหลอกล่อบุญมีเพื่อช่วยให้แก้วหนีไปเรือนแพโดยการให้คอกไปนอนแทนที่แก้ว บุญมีเดินเวรยามผ่านมาเห็นมีคนนอนอยู่ จึงไม่สงสัย ดังบทบรรยายที่บุญมีว่า

“..ถูกหลอกมาหลายครั้งหลายหนแล้ว ไข้แก้วเล่าให้เพทุบายของมิ่งมากหน้ากหน้า วานไข้คอกมานอนคลุมโปงตบตาพวกภูวนี่ต้องจับมิ่งให้ได้..” (รพีพร, 2556, หน้า 235)

ดังที่บุญเจิมใช้ความฉลาดเอาตัวรอดจากการที่คุณมานิซ ให้บุญมีบอกบุญเจิมให้ขึ้นไปหา

“..คุณมานิซโกรธจนขบฟัน ชี้น้ำเอาว่า เอ็งอย่าย้อนข้านะ ข้ามีอำนาจจะโบยหลังเอ็งเมื่อไหร่ก็ได้ ครั้งก่อนบอกผ่านไข้มีมาที่หนึ่งว่าต้องการเอ็ง เอ็งก็ปดเข้ามากับไข้มีว่าเป็นทั้งเกลื่อนทั้งเหา ไข้มีบอกข้าหมดว่าไม่เห็นเอ็งจะเป็นอะไรสักอย่าง เอ็งสะอาดสะอาดอันพอ ฉะนั้นคืนนี้ เอ็งจงเป็นของข้าก่อนเถิด..” (รพีพร, 2556, หน้า 52)

ตอนที่บุญเจิมต่อปากต่อคำทำทนายและเอาชนะกับคุณมานิซ ที่ให้ขึ้นไปรับใช้บนห้อง

“..บุญเจิมไปไหนมาฉันมาแต่รอเป็นนาน บุญเจิมแปลกใจนักปกติใช้แต่คำว่าข้าหรือกู เป็นคำแทนตัวเขา แลเอ็งหรือมิ่งแทนตัวทาสที่เขาเจรจาด้วย บุญเจิมตอบว่า ไปดูพี่แก้วมาเจ้าคะ มานิซถามอีกว่า ชอบไข้แก้วนักรึ บุญเจิมรีบตอบโดยเร็วว่า รักพี่แก้วมากเจ้าคะ อยากเป็นเมียเจ้าแก้วมันนักรึ บุญเจิมตอบอย่างยิ้มแย้มว่าเจ้าคะ ถ้าได้คนอย่างพี่แก้วมาเป็นผัว บ่าวจะเป็นสุขตลอดชาติ มานิซหน้าบึ้งตวาดว่า มันวิเศษไปได้ยังไรในเมื่อมันเป็นทาสเขา นางเจิม เอ็งมาบ่าเรอข้าดีกว่า มีเงินทองให้เอ็งใช้ บุญเจิมยกย่อนว่า บุญเจิมมันจะไปมีวาสนาวิเศษถึงเป็นนางบ่าเรอคุณมานิซได้อย่างไร เพราะบุญเจิมมันก็แค่ทาสเขา..” (รพีพร, 2556, หน้า 59)

บุญเจิมเป็นคนรักศักดิ์ศรี แลไม่ชอบให้ใครมาดูถูก ดังบทบรรยายที่บุญเจิมพูดกับบุญมีพี่ชายว่า

“ ..บุญเจิมร้องไห้รำพันว่า ฉันเป็นทาสเขาก็จริง แต่ฉันก็เป็นคนนะพี่มี เมื่อรู้สึกว่าเป็นคนฉันก็เสียตายตัวฉัน ไม่ใช่รู้สึกพึ่งใจก็จะทอดตัวให้แก่ใครไม่ได้หรอก หากทำเช่นนั้นฉันก็เหมือนสัตว์ถึงฤดูผสมสุกันเรื่อยไป พี่จำได้โปรด ช่วยฉันด้วยเถิดอย่าให้ฉันต้องขึ้นไปเลย..” (รพีพร, 2556, หน้า 52)

บุญเจิมเป็นตัวละครหลายมิติ ผู้แต่งต้องการให้ผู้อ่านได้รับรู้ความซับซ้อนทางอารมณ์ซึ่งมีหลากหลาย

“พระนิติธรรมลือชา” ข้าราชการกระทรวงยุติธรรม อายุล่วงเข้าวัยสามสิบปีแล้ว แต่ยังไม่ได้แต่งงาน เมื่อได้เห็นหน้าคุณน้ำทิพย์ ก็หลงรักทันที แต่เมื่อรู้ว่าคุณน้ำทิพย์กับแก้วรักกัน ก็ยอมถอยออกมาให้ ในที่สุดก็ได้ติดตามเป็นเมีย พระนิติธรรมลือชาเป็นคนที่จิตใจยุติธรรม คอยช่วยเหลือแก้วทุกวิถีทางจนแก้วประสบความสำเร็จ บางครั้งแสดงอาการไม่พอใจ ในการกระทำของแก้วที่ทำอะไรโดยไม่ปรึกษาก่อน ตอนที่แก้วช่วยให้ลอยกับชมพูนีตามกันมา ดังบทบรรยาย

“..พระยานิติธรรมลือชาเดินเข้ามาในห้อง พอเห็นแก้วนั่งพับเพียบรออยู่ สีหน้าเจ้าคุณ นิติธรรม ลือชาก็เปลี่ยนไป สายตาที่ชำเลืองมองเจ้าคนที่ท่านอุปถัมภ์ค้ำจุนนั้นชุ่มด้วยความหมั่นได้และระอาอยู่ ท่านไม่ยอมนั่งบนเก้าอี้ แต่ยืนค้ำหัวแก้วแล้วกระซอกเสียงถามขึ้นว่า มาแล้วหรือ ไ้คนจัดการดี แกจะตั้ง หน้าหาความร้อนใจมาให้ฉันไปถึงไหนกันนะเจ้าแก้ว..” (รพีพร, 2556, หน้า 486)

ในขณะที่เดียวกันก็ไม่อาจกลั่นอารมณ์โกรธได้หันไปตวาดแก้วว่า

“..ไอ้แก้ว เอ็งอย่ามาประณามนะว่าข้าไม่รำลึกถึงหัวอกของคนอื่นที่รักกัน ถ้าข้าไม่รำลึกถึงอย่างเิ่ง พุดแล้ว ที่ไหนข้าจะหลีกทางให้เ็งกับแม่ น้ำทิพย์ ได้ติดต่อขอบพอกันมาจนบัดนี้ เพราะข้าก็รักเขาไม่น้อย กว่าเ็งรัก..” (รพีพร, 2556, หน้า 488)

ในอีกตอนหนึ่งของเรื่องก็แสดงให้เห็นว่าเจ้าคุณนิติธรรมลือชามีน้ำใจช่วยให้ลอยได้สมรักกับชมพู่ บพรรยาว่า

“..เจ้าคุณนิติธรรมลือชาหันหน้ากลับมามองแก้ว แล้วก็ถามเบาๆ ที่เล่นที่จริงว่า ตามจริงๆเถอะวะ ไอ้ แก้ว ชมพู่มันได้เสียกับเจ้าลอยหรือยัง เจ้าว่ามันรักเจ้าอยู่ หากจะบายเบี่ยงให้เจ้าลอย ก็ควรให้มันเต็มใจ ด้วย เวลานี้มันได้เสียกันหรือยัง แก้วตอบตามจริงว่า ยังขอรับ เจ้าคุณจึงชี้หน้าแก้วอย่างซึ่งซ้งว่าแกต้อง จัดการให้มันอยู่กินกันอย่างเต็มใจเสียก่อนจะได้ให้ทางเจ้าเมืองนนทบุรีรับรู้ แกต้องไปจัดการแล้วรับผิชอบ เรื่องนี้ให้เรียบร้อย..” (รพีพร, 2556, หน้า 488)

จะเห็นได้ว่าพระนิติธรรมลือชาตัวละครหลายมิติ ผู้แต่งแสดงให้เห็นบุคลิกและอารมณ์ความรู้สึกที่ หลากหลายดังกล่าวข้างต้น

“แม่น้อม” เจ้าของโรงงานทำรูปที่ละแวกวัดนามบัญญัติ เป็นมารดาของแม่นิ่ม แม่น้อมนั้นแม่จะอยู่ ในวัยสี่สิบกว่าปีแล้ว ก็ยังงามพริ้งเหมือนสาวๆ อีกทั้งยังต้องการมีสามีใหม่ เมื่อแม่นิ่มฝากแก้วให้ไปทำงาน ที่โรงงานทำรูป แม่น้อมก็หมายตาอยากได้แก้วมาเป็นสามี แต่แก้วแกลังทำเป็นไม่เข้าใจและไม่เล่นด้วย แม่น้อมยังมีความหวังว่าจะมีผู้ชายมาหมายปองนางบ้าง เมื่อนางน้อมได้สนทนากับพระยาไชยากร ดังบพรรยา

“..แม่น้อมจะฉันอยากจะทำรักษาความสำคัญเกี่ยวกับปัญหาชีวิตของฉัน กับแม่น้อมดูบ้าง ไม่แจ้งว่า จะรังเกียจรับฟังหรือไม่ ความเป็นหญิงที่เจนเชิงชายมาก่อน ทำให้แม่น้อมอายเหนียม เพราะคิดไกลไปว่า พระยาไชยากรจะฝากรักกับนาง จึงตอบด้วยใบหน้าแดงระเรื่อว่าวู้ตายจะเป็นโรมี เรื่องแค่นี้ต้องพูดว่า

ปรึกษาให้อ้อมค้อม พูดมาตรงๆ เกิดท่าน พระยาไชยากรว่า ฉันเองแม่น้อมก็รู้ว่า ตกหัวอกเดียวกับแม่น้อม คือกำพำคู่ชีวิต นางจึงตอบว่า อีฉันก็ถือเป็นบุญไม่น้อย มีสิ่งใดที่จะอนุโลมให้ท่านมีความสุขได้ อีฉันจะกระทำทันที..” (รพีพร, 2556, หน้า 76)

ถึงแม้ว่าแม่น้อมจะดูต้นกล้วยกวาด หรือฉลาดทันคนอย่างไรก็ตาม แต่สำหรับลูกนึ่ง คนเดียวของนางแล้ว เป็นที่รู้กันว่าแม่น้อมรักเป็นชีวิตจิตใจ แม้ว่าแม่น้อมจะออกเรือนแล้วก็ตาม แม่น้อมคอยถามทุกข์ สุขเสมอ เมื่อออกเล่าให้ฟังว่าท่านเจ้าคุณไชยากรไม่ค่อยมาหาแม่น้อม ดังบรรยาย

“..แม่น้อมตกใจรีบถามว่า เขาไม่มาเลยแล้วเงินทองเอาที่ไหนใช้กันแล้ว แม่น้อมตอบว่า ท่านใช้ให้คนนำมาให้วันต้นเดือน เรื่องนี้ท่านยังมีเมตตาอยู่..” (รพีพร, 2556, หน้า 399)

ในตอนที่แม่น้อมไปเยี่ยมแม่น้อมลูกสาว พอได้เวลาอันสมควรแม่น้อมจึงอำลากลับทั้งเงินไว้ลูกสาวใช้ พอสมควร ลักษณะที่เห็นชัดว่าแม่น้อมเป็นหญิงที่ยังต้องการมีความสัมพันธ์กับเพศตรงข้าม ดังเห็นจากพฤติกรรมต่างๆ รวมทั้งอุปนิสัยของหญิงจากความรู้สึกนึกคิดของแม่น้อมเอง ที่คิดอยากได้แก้วไว้เป็นของตนเอง ดังบรรยายว่า

“..แม่น้อมสั่นหน้า ไม่ตอบ ในใจนางรู้สึกสะท้อนคำพูดของลูกสาวที่ว่า แก้วเป็นคนประหลาด ใครเข้าใกล้ก็ต้องชอบพอเขา เพราะนางเองเวลานี้รับกับตัวเองได้อย่างหน้าขึ้นตาบานว่า ทั้งรักทั้งหลงแก้วเหมือนดวงใจ ระหว่างนั่งรถลากกลับไปบ้าน แม่น้อมกระหยิ่มใจมาตลอดทางว่า ต่อไปเห็นจะไม่ยากที่จะตะล่อมแก้วเอามาไว้ในกำมือ..” (รพีพร, 2556, หน้า 396)

แม่น้อมมีลักษณะที่ฉลาด สามารถพูดให้ผู้อื่นคล้อยตาม ทำให้ตนเองได้รับประโยชน์จากคำพูดและความสามารถของตน ดังปรากฏในบทบรรยายว่า

“..ฉันเห็นใจพ่อแก้ว เมื่อตั้งใจจะเที่ยวหาความสำราญก็จะเป็นไรมี ฉันยินดีสนับสนุน เงินทองฉันพอมี พ่อแก้วจะหยิบไปใช้จ่ายอย่างไรบอกมาเถิดฉันไม่ขัดข้อง ฉันรักใคร่แล้วยากจะถอนตัวถ้าไม่ยอมรับการช่วยเหลือของฉันจะถือว่าพ่อแก้วรังเกียจฉัน ไม่รู้สึกบุญคุณครั้งหลังๆที่ฉันทำไว้กับพ่อแก้ว.
(รพีพร, 2556, หน้า 396)

จะเห็นได้ว่าแม่น้อมตัวละครหลายมิติ ผู้แต่งแสดงให้เห็นบุคลิกและอารมณ์ความรู้สึกที่หลากหลาย

“คอก” ทาสในบ้านพระยาไชยากร แขนพิการไปข้างหนึ่งเนื่องจากตกต้นไม้ตั้งแต่เด็ก คอกเป็นคนซื่อ คอยติดสอยห้อยตามแก้วอยู่เสมอ คอกเคยได้อยู่กินกับบุญเจิมก่อนที่บุญเจิมจะติดคุกเพื่อช่วยแก้ว แต่ในที่สุดคอกก็ตายเพราะแผนการร้าย ที่คุณมานะจ้องจะทำร้ายแก้ว แต่คอกกลับมารับเคราะห์แทน คอก

ต้องทนเป็นเบี้ยล่างของบุญมีอย่างกล้ากลืนฝืนทน เมื่อบุญมีเหลืออดที่คอกพุดอกอกรับแทนแก้ว จึงคำราม ก้องดังบทรขยาย

“..กูเหลืออดแล้วไอ้คอก กูเรียกคนผิดมากินกะกูเสียแล้วหนอ เสียงเท้าเหยียงเต็มแรงเข้าร่างของคอก เสียงคอกหงายผลิ่งตกจากแคร่เงียบกริบไป..” (รพีพร, 2556, หน้า 206)

คอกมีความสำนึกในบุญคุณ รู้จักปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อผู้มีพระคุณ ทราบได้จากบทสนทนา ตอนที่แก้วกับคอก คอกเล่าเรื่องที่ฟังมาจากวงเหล้าเมื่อคืนที่แล้ว แล้วเตือนแก้วด้วยความรักภักดี บทบรรยาย

“..พี่แก้วต้องระวังตัวหน่อย ทุกคนเขาจ้องจะเอาผิดพี่ ฉันรู้ว่าท่านเจ้าคุณเองท่านก็ร่วมมือกับพี่ บุญมีด้วย..” (รพีพร, 2556, หน้า 218)

คอกมีความใฝ่ฝันอยากเรียนวิชาเหมือนแก้ว ดังบทสนทนาที่คอกคุยกับแก้ว

“..คอกพนมมือสาบานแล้วยืนยันว่าจะชื้อตรงกับแก้วจนตาย แต่วิชาแรกที่ยากร่ำเรียนกับแก้ว คอกอยากได้วิชามหานิยม ขอคาถามหาละลายให้ฉันบ้างซีพี่..” (รพีพร, 2556, หน้า 220)

แม้ในยามคับขัน คอกยังมีสติที่ช่วยพาบุญเจิมหนี จากเหตุการณ์ที่บุญมีถูกแทงด้วยมีด บทบรรยาย

“..คอกกระซอกมือบุญเจิมอีกครั้ง ปากก็อว่นว่พี่เจิมหนีเกิดอยู่ไม่ได้หรือโทษถึงตาย นะพี่เจิม..” (รพีพร, 2556, หน้า 276)

ลักษณะที่สำคัญที่ซ่อนไว้ในร่างกายที่พิการของคอกคือ ความมีน้ำใจระหว่างเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ตอนที่คอกพาบุญเจิมข้ามน้ำ บทบรรยาย

“..ระหว่างว่ายน้ำมาด้วยกันคอกขอดาบจากมือบุญเจิมใส่ปากคาบไว้ อ้างว่าเอาเก็บไว้ป้องกัน อันตรายเมื่อเข้าตาจน คอกออกความคิดว่า เพื่อไม่ให้เขาจับเราได้ ฉันว่าเราไปซ่อนในป่าช้าที่ไหนสักแห่ง เกิด มากับคอกแล้ว พี่เจิมเอ๋ยอย่ากลัวเรื่องอดตาย ขอพระท่านกินยังได้..” (รพีพร, 2556, หน้า 30)

จะเห็นได้ว่าคอก เป็นตัวละครหลายมิติ ผู้แต่งแสดงให้เห็นบุคลิกและอารมณ์ความรู้สึก ที่หลายแง่มุม

ตัวละครมิติเดียว

จากการ์วิเคราะห์ตัวละครในนวนิยายเรื่อง ลูกทาส ปราบกฏตัวละครมิติเดียวมี 5 คน คือ คุณมาโนช พระยาไชยากร แม่นิม ตึกตา คุณแดง

“คุณมาโนช” หลานชายของพระยาไชยากร ชายหนุ่มผู้เพียบพร้อม แต่กลับทำตัวหยาบช้าหลงไหลในอำนาจวาสนาใช้ทุกหนทางแม้จะเลวร้าย เพื่อให้ได้แต่งงานกับคุณน้ำทิพย์ หญิงสาวที่ตนหมายปอง นอกจากนี้คุณมาโนชยังเป็นคนไม่มีมโนธรรม เอาแต่ความรู้สึกของตนเป็นใหญ่ จากเหตุการณ์ตอนที่คุณมาโนชพบกับคุณน้ำทิพย์ว่า

“..ระหว่างทาง คุณมาโนชบ่นซิงซังแก้วไปด้วย คุณน้ำทิพย์ อุดแปลกใจไม่ได้จึงถามว่า พี่มาโนชเกลียดซิงแก้วมันทำไม ฉันก็เห็นเป็นทาสที่สุภาพเรียบร้อย ฉลาด ขยันสารพัด คุณมาโนช มองค้อนแล้วว่า พี่ไม่ชอบหน้าของมัน มองดูที่ไรเกิดความหมั่นไส้ทุกที คุณน้ำทิพย์ว่า หน้าตาแก้วไม่เห็นมีอะไร น่าสงสารจะตายไป หน้าตาออกจะหมดจดกว่าลูกทาสคนอื่น คุณมาโนช กระจากเสียวว่า เพราะมันทรงว่าหน้าตามันหมดจด ฉลาดเฉลียวกว่าคนอื่นนี่สิ มันจึงชวนให้หมั่นไส้ มากขึ้น..” (รพีพร, 2556, หน้า 32)

อีกเหตุการณ์หนึ่งที่คุณมาโนช คบคิดกับอึ้งยี่ ดังบทบรรยาย ที่คุณน้ำทิพย์พบกับแก้วว่า

“..พี่มาโนช คบคนแปลกหน้าเข้ามาสู่นบ้าน ให้พักผ่อนนอนบนเรือนชานของเขาบ้าง เป็นคนจิ้น ล้วนทั้งสี่คน ข้าเป็นที่รู้จักว่าเคยถูกจับฐานเป็นอึ้งยี่ ก่อวิวาทที่ถนนเจริญกรุงเมื่อปีที่แล้ว แต่เรื่องนี้ก็ก่อความหวาดหวั่นขึ้นกับคนในบ้านทั่วไป เพราะเป็นที่รู้กันว่า อึ้งยี่พวกนี้โหดร้ายทารุณ พุทไทยไม่ค่อยรู้เรื่อง ..” (รพีพร, 2556, หน้า 508)

ลักษณะที่เห็นได้ชัดของคุณมาโนช เป็นคนไม่มีคุณธรรม เมื่อคนใดไร้ประโยชน์คุณมาโนช จะกำกัณฑ์ ดังตอนที่เข้พบกับพลอยพบกับแก้วว่า

“..คุณมาโนชเอาพวกอึ้งยี่มาชุบเลี้ยงไว้จริงรี เจ้าเข้พบกับพลอยแย่งกันตอบว่า จริงพี่แก้ว เรายังถูกมันทุบตี บอบช้ำแทบตาย เพราะคุณมาโนชสั่งว่าถ้าพบเจอเราสองคนให้ไล่เสีย พลอย เสริมขึ้นว่า นอกจากไม่เลี้ยงไม่ให้เงิน ยังคิดจะฆ่าเราเสียเพื่อปิดปาก..” (รพีพร, 2556, หน้า 514)

เหตุการณ์ที่คุณมาโนช คิดออกตัญญูต่อพระยาไชยากรเพราะเห็นว่าหมดอำนาจวาสนา ถูกทางการสั่งปลดออกจากราชการ คบคิดกับอึ้งยี่จะย่ำยีคุณน้ำทิพย์โดยไม่นึกถึงบุญคุณ ที่พระยาไชยากรได้ชุบเลี้ยงมา บทบรรยาย ที่เข้พบกับแก้วว่า

“..คุณมาโนชรำพันถึงเรื่องหัวใจให้อึ้งย้งฟัง ว่าถูกคูหมื่นเหยียดหยามจากลูกสาวเจ้าคุณ แม่หมั้นแล้วก็ไม่หวังจะแต่งงานกัน เพราะในเวลานี้ เจ้าคุณไชยากรไม่มีอำนาจในราชการอันจะพอเป็นที่พึ่งเขาได้ จะถอนหมั้นก็เป็นภาระที่น่าตืดิฉินนิทา ใจเขายังปรารถนาความสวยงามของลูกสาวอยู่ จึงอยากใช้วิธีได้มาเปล่าๆ ไม่ต้องรับผิดชอบแต่งงานด้วย เขาจะได้สนใจสมรักสมแค้นทุกประการ เมื่อได้เสียกันแล้ว การณ์ข้างหน้าจะเป็นประการใดก็อยู่ในกำมือของเขาทั้งสิ้น ขอให้ได้ตัวนางมาเถิด.”

(รพีพร, 2556, หน้า 528)

อีกตอนหนึ่งของเรื่องที่คุณมาโนชพูดจาถูกคนที่ดูดีกว่า ดังมาโนชพูดกับน้ำทิพย์ว่า

“..อย่ามาปิดหน้าเลย เดียวนี้ไปส่งปืนโตมันมั่งหรือเปล่า คุณน้ำทิพย์ทั้งแค้นและขังหน้าหน้าคุณมาโนช แล้วพูดว่า พูดถึงพระถึงเจ้าใช้คำให้เป็นผู้ตืดิฉินนิทา มันยังงั้น มันยังงี้ เวลาพี่บวชใครเขามาเรียกพี่อย่างนี้บ้าง พี่จะโกรธไหมนะ คุณมาโนชหัวเราะแล้วว่า คนอย่างพี่ ลูกพระยาใครจะกล้ามาเรียกอย่างนั้นได้ นั่นมันไอ้ทาสเขา ทาสในเรือนเบี้ยต่ำช้าสามานอย่างนั้น ฟ้าเหลือง ก็ช่วยมันไม่ได้หรอก..”

(รพีพร, 2556, หน้า 340)

จะเห็นว่าคุณมาโนชเป็นตัวละครมิติเดียว ผู้แต่งได้แสดงลักษณะนิสัยที่เห็นแก่ตัว

“แม่ نیم” ภรรยาลับของพระยาไชยากร แม่ نیمเป็นบุตรสาวของแม่ نیم เจ้าของโรงงาน ทำอุปสาเหตุที่แม่ نیمยอมเป็นเมียของพระยาไชยากรซึ่งแก่คราวพอนั้น ก็เพราะต้องการหนีจากการ บงการของผู้เป็นแม่ แต่ก็กลับมาเจอพระยาไชยากร บงการชีวิตซ้ำอีก ทำให้แม่ نیمอึดอัดใจมาก แม่ نیمรู้สึกดีกับแก้วมาก จนลูกของพระยาไชยากร ที่คลอดออกมาหน้าเหมือนแก้ว ทั้งๆ ที่แม่ نیمกับแก้วไม่เคยมีอะไรกันเลย แม่ نیمชื่อสัตย์จงรักภักดีต่อพระยาไชยากรอย่างแท้จริง เห็นได้จากการเป็นแม่บ้านแม่เรือน ประณินบิตรีบใช้ทำหน้าที่ภรรยาที่ดีไม่ขาดตกบกพร่อง ดังบทบรรยาย

“..พระยาไชยากรหลบไปหาความเย็นอยู่ที่ศาลาริมน้ำ โดยมีแม่ نیمมาเฝ้าประณินบิตรีบตลก อยู่ใกล้ๆ ..” (รพีพร, 2556, หน้า 550)

ในขณะที่พระยาไชยากรหมดอำนาจวาสนา ถูกออกจากราชการแม่ نیمก็เป็นกำลังใจอย่างดีให้กับพระยาไชยากร จากบทบรรยายที่พระยาไชยากรรำพึงอยู่ในใจว่า..

“..ถึงคราเจ็บเป็นเอ็นขาด หมัดอำนาจวาสนาในครั้งนี้ ก็เห็นจะมีอยู่แต่แม่นี่มเท่านั้นที่ยังคอยให้ กำลังใจคอยอยู่เคียงข้างยามตกอับคับแค้น นอกนั้นก็มิแต่รังจะเหยียดหยามซ้ำเติมให้ได้เจ็บซ้ำน้ำใจ แม้แต่หลานในไส้ก็ไม่วายที่จะคิดเนรคุณ ..” (รพีพร, 2556, หน้า 550)

จะเห็นว่าลักษณะดังกล่าวข้างต้นแม่นี่มเป็นตัวละครมิติเดียว

“คุณแดง” (กัลยา) น้องสาวคนเล็กของพระนิตินทรมลิสา หน้าตาสวยแต่อ่อนแอ คุณแดงหลงรัก แก้วเพราะแก้วไม่เหมือนทาสคนอื่นๆ แต่ก็ต้องผิดหวังเพราะแก้วรักคุณน้ำทิพย์ สุดท้ายคุณแดงเสียชีวิต เพราะโรคผีในท้อง คุณแดงปกติมีใจสะอาดแสนซื่ออยู่แล้ว จึงรู้สึกอ่อนไหวกับไม่มั่นใจในความรักที่เธอมี ให้กับแก้ว เพราะเจอคู่แข่งอย่างคุณน้ำทิพย์ ดังบทบรรยาย

“..คุณแดงฟังแล้วยิ่งวาบหวามใจในเวทีแห่งความรักที่มีจุดหมายร่วมกัน หากเธอมีคุณผู้นี้เข้ามา ประชันขันแข่งด้วยแล้ว คุณแดงก็แน่ใจว่าเธอต้องเป็นฝ่ายพ่ายแพ้อย่างยับเยิน..” (รพีพร, 2556, หน้า 289)

ตอนที่คุณแดงเห็นรูปร่างหน้าตาของคุณน้ำทิพย์ก็อดที่จะหวั่นใจ เริ่มทำถอยอยากจะถอนใจให้คลาย รักจากแก้ว ดังบทบรรยาย

“..ขณะที่ธิดาพระยาไชยากรนั่งกายตรงบนเก้าอี้ คุณแดงลอบพิจารณาดวงหน้าตลอดจนเรือนกายทุก ส่วนสัต์ แล้วในใจเธอก็รู้สึกหดหู่ เมื่อนึกเอาตัวเองเข้าไปเทียบ คุณน้ำทิพย์สวยงามปานเทพธิดาเช่นนี้แล้ว คุณพระพี่ชายจึงหลงใหล แลเจ้าทาสแก้วจึงใจแข็งไม่ยอมเอียนเอียงมาสู่เธอเลย ชายผู้มีเลือดเนื้ออย่าง แก้ววีร์ จะไม่คิดหมายหมั้นนายที่สวยเลิศงามสรรพไปทั้งกาย จากปลายผมลงจรดปลายเท้าหาที่ติมิได้เลย แม้ไม่เผยจะแจ้ง แต่ก็พอประจักษ์ว่า คุณน้ำทิพย์ผู้นี้มีบทบาทสำคัญต่อปัญหาความยุ่งเหยิงในชีวิตของ แก้วไม่น้อยทีเดียว..” (รพีพร, 2556, หน้า 288)

ความรักและความหวังโยที่คุณแดงมีให้กับแก้วนั้น มีแต่ความบริสุทธิ์ใจ ไม่หวังสิ่งตอบแทน ทั่วๆไปรู้ว่าตัวเองไม่มีความหวังที่จะได้ครองหัวใจของแก้ว น้ำใจอันประเสริฐของคุณแดงนำยกย่องสรรเสริญยิ่งนัก ดังบทบรรยาย

“..แก้วหาหน้าไปหลายคืน สร้างความกระวนกระวายใจให้แก่คุณกัลยายิ่งกว่าผู้ใด ด้วยเธอได้ สำนึกหัวใจสาวของตนชัดแจ้งแล้วว่า ชีวิตจะขาดเจ้าลูกทาสแก้วหาได้ไม่ เมื่อสุดจะทนกับความวุ่นวายใน

ใจได้แล้ว คุณภักย์ก็ลอบตบเงินถึงกึ่งตำลึง ให้เจ้าอันลอบไปสืบความดูที่บ้านพระยาไชยากรว่าแก้วอยู่
เย็นเป็นสุขดีอยู่ หรือได้รับเคราะห์กรรมอะไรบ้าง (รพีพร, 2556, หน้า 250)

นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นความมีน้ำใจของคุณแดงที่มีต่อแก้วอย่างสุดซึ้ง จากคำบรรยายของเจ้าอัน
“.. เมื่อทราบความทั้งปวงโดยละเอียดสิ้น เจ้าอันก็ได้เห็นใบหน้าของน้องสาวคนโปรดของผู้เป็นนาย
ซิดเผือดน้ำตาคลอฝ้าอุทานแต่ว่า โอ้เอ๋ย ! แก้ว เวรกรรมอะไรหนอ จึงต้องมาลำบากแสนสาหัสเช่นนี้. (รพี
พร, 2556, หน้า 251)

จะเห็นว่าลักษณะดังกล่าวข้างต้นทำให้คุณแดงเป็นตัวละครมิติเดียว มีบุคลิกคงที่ ไม่เปลี่ยนแปลง
อีกทั้งผู้แต่ง ต้องการแสดงปมด้อยด้านความรักที่บริสุทธิ์ที่คุณแดงมีต่อแก้ว

“ตุ๊กตา” ตุ๊กตาเป็นคณงานในโรงงานทำรูปของแม่โน้มที่ละแวกวัดนามบัญญัติ
(วัดมกุฏกษัตริยาราม) ในบรรดาพนักงานปั้นรูป ตุ๊กตาเป็นเด็กหน้าตาสวยน่าเอ็นดู ชายหนุ่มแถบถนน
นามบัญญัติบ้าง ฟากคลองอีกด้านใกล้สะพานมัฆวานบ้าง มักพากันเจ้าชู้กับตุ๊กตาเสมอ เพราะความ
สวยของเธอจึงถูกอาวณลาม แก้วจึงพาตุ๊กตามาฝากให้ทำงานเป็นคนรับใช้คุณแดง ที่เรือนแพ ผู้แต่ง
ต้องการให้ผู้อ่านรับรู้การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ของผู้หญิง เพราะหลายคนสังเกตเห็นว่าตุ๊กตาเริ่มจะ
เป็นสาว ดังบทบรรยาย

“..ตุ๊กตาแต่งกายสวยขึ้น หันมากินหมากให้ปากแดงเสมอ หมันผัดแป้ง ผมเฝ้าที่เคยปล่อยรุงรัง รู้จัก
รวบรวมเป็นมวยน้อยๆ..” (รพีพร, 2556, หน้า 301)

“..เหตุที่ตุ๊กตารู้สึกตัวว่าเป็นสาวมิใช่เด็กเพราะ แอบลอบมองใบหน้าทีคมคายของแก้วอย่างพอก
พอใจ ถึงโอกาสชวนพูดคุยอย่างสนิทสนม ตุ๊กตายิ้มให้แก้วก่อน แล้วถามว่า พี่รอดคงเรียนหนังสือมามาก
พอดูทีเดียวนะถึงนับรูปได้คล่องแคล่วเหลือเกิน..” (รพีพร, 2556, หน้า 302)

ตุ๊กตาช่างสังเกตจึงพูดไปตามประสาชื่อเมื่อเห็นคุณนายโน้มเอาใจแก้วเป็นพิเศษ ดังบทสนทนา
ระหว่างแก้วกับตุ๊กตา

“..ตุ๊กตาเดินไปถึงแก้ว นางยิ้มให้พรางกระซิบว่า พี่รอดจะทำไมคุณนายท่านถึงห้วงพี่รอดนักละ
จะ เวลานี้ใครๆ เขาก็โจษกันว่าคุณนายจะมีผัวหนุ่มครวลาถูก พี่รอดรู้ไหม อายเขาบ้างไหม เขาหมายถึงพี่
รอดกันทั้งนั้น พี่รอดจะมีเมียครวแม่หรือจ๊ะ..” (รพีพร, 2556, หน้า 303)

กล่าวโดยสรุป ตึกตาเป็นตัวละครมิติเดียวดังเหตุผลดังกล่าวข้างต้น

จากการวิเคราะห์ลักษณะตัวละครในนวนิยาย เรื่อง ลูกทาส สรุปตัวละครทั้ง 11 คน ดังนี้

1. **ตัวละครหลายมิติ** จำนวน 6 คน คือ แก้ว คุณน้ำทิพย์ บุญเจิม คุณพระนิติธรรมลี้อชา แม่น้อมและคอก

2. **ตัวละครมิติเดียว** จำนวน 5 คน คือ คุณมาโนช พระยาไชยากร คุณแดง แม่นิม ตึกตา

ทั้งนี้ แก้ว เป็นตัวละครเอกที่มีความโดดเด่น และมีเสน่ห์ชวนให้ผู้อ่านอยากติดตามเรื่อง มีความสมจริง ด้วยการแสดงออกถึงบุคลิกหลายด้าน หลายอารมณ์ เป็นตัวละครที่มีชีวิตชีวา มีความรู้สึกนึกคิด ความโดดเด่นของเรื่อง ลูกทาส ผู้แต่งสามารถสร้างตัวละครหลายมิติได้หลายตัว โดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะ ที่ชวนติดตาม ดึงดูดให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกสงสัย ผู้อ่านสามารถเข้าถึงตัวละครเหมือนได้มีส่วนร่วมอยู่ในเหตุการณ์นั้น

กลวิธีการนำเสนอตัวละคร

กลวิธีการนำเสนอ ตัวละครนวนิยายเรื่อง ลูกทาส ผู้แต่งใช้ทั้งวิธีการบอกกล่าวโดยตรง คือผู้แต่งเสนอบทบรรยายลักษณะนิสัย หรือบุคลิกภาพของตัวละคร และวิธีการบอกกล่าวโดยอ้อม ผู้แต่งให้ผู้อ่านรับรู้พฤติกรรมของตัวละคร ผ่านมุมมองที่ตัวละครตัวอื่นเป็นผู้บรรยาย หรือจากการสนทนากันของตัวละคร ซึ่งเป็นกลวิธีที่ปกติที่ใช้ในนวนิยายทั่วไป

การบอกกล่าวโดยตรง

เป็นการนำเสนอตัวละครโดยผู้แต่งบรรยายลักษณะของตัวละคร เช่นบทบรรยาย กิริยาท่าทาง การกระทำของเจ้าอื่น

“..เจ้าอื่นเจียดเงินจากที่ได้รับกึ่งตำลึงมาให้เป็นสินบนแก่เจ้าทาสคนหนึ่งในเรื่องของ ท่านพระยาเป็นสองสลึง เจ้าทาสคนนั้นก็ลอบไปพบเจ้าอื่นที่ท่าวัด แล้วเล่าความทั้งปวงให้ฟังจนหมดสิ้นเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของแก้ว..” (รพีพร, 2556, หน้า 251)

ผู้แต่งกล่าวถึงคุณพระนิติธรรมกับคุณแดงน้องสาวโดยบรรยายถึงความห่วงหาอาทร ที่มีต่อแก้ว

“..พระนิติธรรมถอนใจ หันไปพยักหน้าให้น้องสาว แล้วรำพึงเบาๆว่า แแดงเสียใจเขาเถิด แก้วมันช่างเคราะห์ร้ายอะไรเช่นนี้..” (รพีพร, 2556, หน้า 289)

และอีกตอนหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นอุปนิสัยของแฉล้ม ดังบทบรรยายว่า

“..แฉล้มเป็นสาวเจ้าชู้ เกิดเรื่องหึงหวงกับคนรัก ก็เพราะเหตุแห่งความเจ้าชู้ของแฉล้มนี่เอง เมื่อมาพบแก้วแลสบตาเพียงสองสามครั้ง แฉล้มก็พอใจ ยิ่งมาฟังคำหวานดังหยดน้ำผึ้งลงไว้ด้วย แฉล้มหรือจะไม่ล่านใจ พอแก้วแสร้งทำที่จะหมั้นตัวก้าวออกไปนอกประตูบ้าน แฉล้มก็รีบวางถาดคว่ำข้อมือแก้วไว้ กระซิบบว่า พี่แก้วจำอย่าเพิ่งทำน้อยใจ ฉันเชื่อแล้วว่าพี่พูดความจริงใจออกมา อย่าเพิ่งไปข้างนอกเลยอยู่คุยกับฉันก่อนเถิด..” (รพีพร, 2556, หน้า 136)

การบอกเล่าโดยอ้อม

ผู้แต่งบรรยายลักษณะทางกายภาพ ของคุณมนตรีผ่านความนึกคิดของแก้ว

“..คุณมนตรีเป็นนักเรียนนายร้อย โรงเรียนนายทหารมหาดเล็ก มีหวังเป็นนายทหารเอาในปีหน้า ทำทางสง่าผ่าเผย พูดจาองอาจสมทหาร เสียแต่รูปร่างเตี้ยล่ำมะขามข้อเดียวไปหน่อย ในใจของแก้วคิดว่า คุณมนตรีไม่เหมาะสมกับคุณน้ำทิพย์อยู่ดี..” (รพีพร, 2556, หน้า 33)

จากเหตุการณ์ที่แก้วถูกเขียนแล้วผลยังไม่หายดี ผู้แต่งได้บรรยายถึงความรู้สึกนึกคิดของแก้วว่า

“..ทั่วพื้นดินขาวกระจ่างไปด้วยแสงแห่งเดือนข้างแรมที่ค้างฟ้า ความเจ็บระบมรอยแผลที่หลังบรรเทาลงไปบ้าง แต่ความเจ็บซ้ำในหัวใจที่ถูกกำจัดกระทั่งเสรีภาพ ในการแสวงหาความรู้นี้ ซียากจะลบเลือนเสียได้ นอกจากจะถูกลงโทษซ้ำอีกเมื่อมีคนไปฟ้อง แผลที่น่าจะหายแห่งเอาในวันรุ่ง เห็นจะแฉะเกิดเป็นหนองขึ้นอีก แก้วจึงสะกดใจกลับไปในห้องม ซะโงกไปดูมารดา ที่นอน กอ่องอชิง อยู่ในมุ้งที่เก่าคร่ำคร่า ปะแล้วปะอีก ด้วยความสะทอนใจ..” (รพีพร, 2556, หน้า 57)

จากการศึกษาวิเคราะห์ทฤษฎีนำเสนอตัวละคร เพื่อให้ผู้อ่านได้รู้จักลักษณะนิสัยตัวละคร ผู้เขียนใช้ทั้งทฤษฎีการบอกกล่าวโดยตรง คือผู้เขียนเสนอบทบรรยายลักษณะนิสัย หรือบุคลิกภาพของตัวละคร และ

วิธีการบอกกล่าวโดยอ้อม คือผู้เขียนให้ผู้อ่านรับรู้พฤติกรรมของตัวละคร ผ่านมุมมองของตัวละครตัวอื่น เป็นผู้บรรยาย หรือจากการสนทนาของตัวละครด้วยกัน เป็นกลวิธีปกติที่ใช้ในนวนิยายทั่วไป

3.3 บทสนทนา

บทสนทนา ในนวนิยายเรื่อง ลูกทาส เป็นองค์ประกอบหนึ่งเช่นเดียวกับนวนิยายทั่วไป กล่าวคือ ผู้แต่งกำหนดให้มีบทสนทนาโดยตรงไม่มากนัก บทสนทนาที่พบจะเป็นบทสนทนาสั้นๆ ในการดำเนินเรื่อง แต่ก็ทำให้เนื้อเรื่องมีชีวิตชีวามากขึ้น ด้วยความสมจริง สอดคล้องกับการสนทนาที่ค่อนข้างจะแปลกด้วยภาษาที่ใช้ในสมัยรัชกาลที่ห้า แต่แฝงไว้ด้วยความไพเราะ นุ่มนวล ชวนฟัง สอดคล้องกับตัวละครที่พูด ดังเช่น ปรากฎในบทสนทนา ระหว่าง คุณมานะกับบุญเจิม

“..ขอป้อแก้วนักรี้ บุญเจิมตอบโดยเร็ว รักพี่แก้วมากเจ้าคะ อยากเป็นเมียมันนักรี้ บุญเจิมตอบว่า เจ้าคะ..” (รพีพร, 2556, หน้า 51)

แสดงลักษณะนิสัยของตัวละครผู้พูด ดังบทบรรยายที่แสดงให้เห็นนิสัยของแม่น้อมกับแม่นิ่ม

“..แม่นิ่มตกใจมาก รีบกราบมารดาสะอื้นให้ว่า ในชีวิตของลูก แม่จำ ลูกไม่เคยหลอกลวงใครแม้โกหกใครสักคำ แม่ก็รู้ว่าลูกไม่เคย ไฉนแม่มาว่าลูกได้ดังนี้ ลูกแล้ว แม่ไม่ให้ฉันแต่งกับท่านเจ้าคุณหรือไม่ให้แต่งกับผู้ใด ฉันทำตามแม่ทุกอย่าง แต่เมื่อแม่ไม่ให้ฉันแต่งกับท่านเจ้าคุณแล้ว แม่ก็ได้โปรดอย่าให้ฉันแต่งกับผู้ใดอีกเลย เพราะฉันรักท่านเจ้าคุณมาก” (รพีพร, 2556, หน้า 77)

บทสนทนาที่ใช้สำนวนภาษาย่อนยุคและสร้างบรรยากาศเหมือนอยู่ในยุคนั้น ดังตอนที่คุณน้ำทิพย์อนุญาตให้แก้วพูดความในใจออกมาว่า จงพูดเถิดเจ้าเด็กชนๆของฉันอย่ากลัวเลยว่าคุณพ่อท่านนี่จะยับเราอนุญาตจงพูดไปเถิด แก้วพนมมือขึ้นเสมอหน้าแล้วเปล่งเสียงอันละม่อมออกมาว่า...

“..สิ่งที่แก้วจะพูดต่อไปนี้จะผิดถูกประการใด แม้นคุณน้ำทิพย์เห็นเป็นผิดแล้วก็อย่าได้ถือโทษ จงเตรียมฟังด้วยใจนี้ก่อนภัยก่อนเกิด แลธรรมดาคนเรามุ่งคิดสิ่งใดมากเกินไป ความสุขย่อมจะสลายไปกับสิ่งนั้น..” (รพีพร, 2556, หน้า 94)

ตอนที่แสดงภูมิหลังของนางอ่อน ช่วยให้ผู้รู้จักตัวละคร ดังบทบรรยายที่บอกกล่าวถึงนางอ่อน

“..ฉันไม่อยากมาจากบ้านเลย เวลากลางคืนฉันไปประจำเวร นางอ่อนมันก็ไม่นอนกับลูก ร่านขึ้นไปห้องคุณมาโนช เข้าขึ้นฉันก็แสนจะรำคาญปากพวกเรามันชอบโจษจันกระซิบกระซาบ นินทา ฉันอายุเขาก็อายุ มันเป็นเมียประสาอะไรก็ไม่ว่า ฝังไม่อยู่กับมันที่ไร มันไปนอนกับผู้ชายอื่น ทุกที..” (รพีพร, 2556, หน้า 94)

หรือตอนที่ไปต้องอดกลั้นอารมณ์โกรธที่คุณมาโนช หยามน้ำใจลูกผู้ชาย ดั่งบทบรรยาย

“..แล้วไปก็ถอนใจเฮือกใหญ่ คราวนี้นัยน์ดาววามขึ้นกว่าเดิมคำรามในลำคอว่า ฉันอยาก จะเลิกกับมันเสียที เหมือนหนามยอกอกอย่างนี้ ปล่อยให้กระอักเลือดตายเปล่า ไข่จะรุนแรงกับมันก็นึกถึงลูก แล้วเกรงว่าคุณมาโนชจะกลั่นแกล้งเอา บางทีฉันเคยคิดนะพี่แก้ว ฉันอยากจะฆ่ามันทั้งสองคน ใ้ นายใจบาปที่ชอบเล่นชู้กับกับเมียของไอ้ทาส..” (รพีพร, 2556, หน้า 129)

บทสนทนา ส่วนใหญ่มักอยู่ในรูปของการบรรยายให้ทราบว่าตัวละครพูดอย่างไร เช่น ผู้แต่งบรรยายให้รู้เรื่องของไบบกับนางอ่อนผ่านแก้ว

“..แก้วมองเห็นไบบด้วยความรู้สึกเห็นอกเห็นใจอย่างยิ่ง ชีวิตคู่ของไบบกับเมียนั้นเป็นที่รู้จักกันโจ่งแจ้งในหมู่พวกทาสภายในบ้าน ด้วยพวกทาสไม่ว่าชายหรือหญิง มันจะสุขุมหัวกันพูดเรื่องของคนอื่น ไม่ผิดกับมนุษย์ที่เห็นแก่ตัวทั้งหลาย ยังมีเรื่องอันบัดสี ผิดทำนองคลองธรรมด้วยแล้วมักจะพูดจากันไม่จบ นางอ่อนนั้นมันอ่อนแต่ชื่อ ตัวของมันร้อนแรงแข็งขันอยู่มากในเรื่องของราคา เมื่อแรกสาวรุ่นก็ว่ารุ่นให้ทำให้ทางแก่ใครต่อใครไม่เลือกหน้า กระทั่งคุณมาโนช หลานชายเจ้าคุณเรียกขึ้นไปบ่าเรอ อยู่พักหนึ่ง หลังจากเบือนางนางทองก้อนแล้ว นางอ่อนก็ยังฮึกเหิมวางโต ไม่รู้สึกอายใจแม้แต่น้อย ต่อเมื่อคุณมาโนชนำเอาจึงได้มายั่วยวนทาสหนุ่มกำยำอย่างเจ้าไบบ กระทั่งไบบหลงใหลไม่ลืมหุ้ลมิตา จนนางอ่อนตั้งครรภ์แลคลอดลูกออกมาเป็นชาย ไบบยิ่งเพิ่มความหลงรักเมีย มิใช่ใครจะสุขุมหัวนินทาว่า ลูกที่เกิดเป็นลูกของไบบหรือคุณมาโนชกันแน่ ไบบหาได้ใส่ใจไม่..” (รพีพร, 2556, หน้า 130)

ลักษณะการใช้บทบรรยายนำเรื่องเป็นความแปลกของนวนิยายเรื่อง ลูกทาส นวนิยายไทยส่วนใหญ่ มักใช้บทสนทนาเป็นตัวดำเนินเรื่อง และทำได้ดีเช่นกันกับบทสนทนา ดังที่ วนิดา บำรุงไทย (2543, หน้า 138-140) กล่าวว่าบทสนทนาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งในนวนิยาย บทบาทหน้าที่ของบทสนทนาช่วยดำเนินเรื่องแทนการบรรยาย

กล่าวโดยสรุป นวนิยายเรื่อง ลูกทาส ใช้บทสนทนาสลับกับการบรรยายตลอดทั้งเรื่อง ทำให้เนื้อหามีชีวิตชีวาด้วยความสมจริง ใช้บทสนทนาเฉพาะที่จำเป็น หรือต้องการเน้นอารมณ์ของตัวละคร จึงจะมีบทสนทนา ข้อดีของการมีบทสนทนาน้อย ทำให้การดำเนินเรื่อง มีความกระชับ ดำเนินเรื่องได้รวดเร็ว บทบรรยายที่ปรากฏในเรื่อง ส่วนใหญ่จะเป็นบทบรรยายที่แสดงภูมิหลัง หรือความรู้สึกนึกคิดของตัวละครผู้แต่งเลือกใช้บทบรรยายแทนบทสนทนาได้อย่างดี ทำให้การดำเนินเรื่องได้อย่างรวดเร็ว ประกอบกับความมีวรรณศิลป์ในการใช้ภาษาหรือคำพูดที่กินใจ และให้แง่คิดที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของผู้อ่านด้วย

3.4 ฉาก

ฉากที่ปรากฏใน นวนิยายเรื่อง ลูกทาส แบ่งออกเป็น 3 ฉากใหญ่ๆ คือ

1. เรือนพระยาไชยากร
2. เรือนแพท่าน้ำของพระนิติธรรมลือชา
3. บ้านแม่เฒ่าที่ละแวกวัดนามบุญญิตี

สถานที่ และบรรยากาศในเรื่องคือ บริเวณเรือนหลังใหญ่ของพระยาไชยากร เป็นฉากตามสภาพที่ควรจะเป็นจริงในสมัยโบราณ ย้อนยุคไปในสมัยรัชกาลที่ 5 ต้นรัตนโกสินทร์ความโดดเด่นของฉากใน นวนิยายเรื่อง ลูกทาส อยู่ที่การให้รายละเอียดของฉาก ให้เห็นถึงสภาพสังคมในยุคของการเป็นทาส ฉากที่แสดงถึงสภาพความเป็นอยู่ในเรือนของพระยาไชยากร บรรยากาศในบ้าน ดูจะคึกคักไม่เงียบเหงา ด้วยบรรดาบ่าวไพร่ทั้งหญิงชายชวักไขว่ทั้งกลางวันกลางคืน แต่ก็มิได้แสดงถึงความวุ่นวายเสียงดัง อึกทึกใดๆ

“..บริเวณข้างหน้าก่อนจะถึงเรือนใหญ่ ครีมีไปด้วยต้นไม้ยืนต้นสูงชะเง้อมหลายต้น ล้วนแต่ต้นก้ามปู บ้าง มะขามใหญ่บ้าง หนทางที่ตัดจากประตูใหญ่ของรั้วไม้สูงซึ่งลวดหนามไว้บน มีทางเดียวที่กว้าง ขนาดรถม้าวิ่งสองคันเข้าออกได้อย่างสะดวก พวกเขาไพร่เดินชวักไขว่ปฏิบัติหน้าที่อย่างขะมักเขม้นไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยาก เนื่องจากเกรงว่าจะถูกลงโทษฐานหลบเลี่ยงงาน..” (รพีพร, 2556, หน้า 18)

บรรยายฉากที่เรือนแพคุณพระนิติธรรมลือชา ที่แสดงถึงความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายของเจ้าบ้านทั้งเรือนแพถูกจัดไว้เป็นส่วนสัดส่วน ซึ่งบางห้องใช้เพียงม่านแพรซึ่งกั้นประตูห้องไว้เท่านั้น

“...ในเรือนแพของพระนิติธรรมลือชาอย่างสว่างด้วยตะเกียงเจ้าพายุ ด้วยเจ้าของแพยั้งนั่งเอกเขนกบนเก้าอี้โยกในห้องกลาง ซึ่งเป็นห้องรับแขก ห้องทำงาน แลห้องสมุดของท่านเสด็จสมบูรณ ด้านในซึ่งเป็นห้องนอน มีม่านแพรซึ่งกันประตูลอย...” (รพีพร, 2556, หน้า 22)

ฉากการบรรยาย ลักษณะของบ้านแม่โน้ม

“...เป็นเรือนไม้ใหญ่ ปลูกคร่อมคู ซึ่งเป็นบริเวณที่โรงเรือพระที่นั่งเก่าสมัยรัชกาลที่ 4 อยู่ละแวกวัดนามบัญญัติ ใกล้คลองผดุงกรุงเกษมที่ตัดผ่านมาจากเทเวศร์ ซึ่งกว้างขวางใหญ่โต ได้ถูนเรือนกว้างขวางจัดเป็นห้องโถงใหญ่ แม่โน้มอยู่กันสองคนกับแม่นิ่มเป็นลูกสาวคนเดียวของแม่โน้ม แต่ไม่เจียบเหงา เพราะมีลูกจ้างชายหญิงกว่าสามสิบคนนั่งเรียงรายทำงานกันขมิขมัน ด้านหลังบ้านใช้เป็นโรงงานทำรูปจัดว่าเป็นโรงงานที่ใหญ่โตโรงหนึ่ง สำหรับยุคสมัยนั้น...” (รพีพร, 2556, หน้า 75)

ฉากอีกตอนหนึ่งที่ฉาบพาทแก้วมาหลบอยู่ที่หลังเรือนใหญ่ของแม่โน้ม ซึ่งไม่ค่อยจะสะดวกสบายนัก จากสภาพที่ปลูกมานานใช้สำหรับให้คนงานฝนจันทร์เจ้าของบ้านไม่ใส่ใจที่จะซ่อมแซม

“...หลังเรือนใหญ่ของแม่โน้มปลูกเป็นโรงสูงทั้งสี่ด้าน หลังคาสังกะสีแต่มีมู่ลี่ทำด้วยผ้าใบหนาสี่คล้าม้วนตลบพันไม้ท่อนไว้ได้ชายคา ถ้าฝนฟ้าซัดมาด้านไหน ผ้าใบจะถูกคลี่ลง เพื่อป้องกันฝนสาดเข้ามาโดนผู้ที่กำลังฝนจันทร์อยู่...” (รพีพร, 2556, หน้า 299)

กล่าวได้ว่า ฉากเป็นความดีเด่นอีกประการหนึ่ง ของนวนิยายเรื่อง ลูกทาส เสนอฉากที่มีประสิทธิภาพมีความสมจริง รายละเอียดของฉากแสดงให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ในยุคสมัยรัชกาลที่ห้า และมีการให้รายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของตัวละครในฉากอย่างมีประสิทธิภาพ กลวิธีการสร้างบรรยากาศแห่งความสุข ความเศร้า สามารถโน้มน้าวให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการเห็นภาพ และรับรู้ถึงการแสดงออกในพฤติกรรมของตัวละครอย่างมีชีวิตชีวาชวนให้ติดตาม อีกทั้งตัวละครกับฉากและเหตุการณ์ในเรื่อง มีความสอดคล้องเหมาะสมทำให้เกิดความสมบูรณของเรื่องได้อย่างสมจริง

ท่วงทำนองการเขียน

ท่วงทำนองการเขียน นวนิยายเรื่อง ลูกทาส เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มีความโดดเด่นในการใช้ถ้อยคำ ผู้แต่งใช้ภาษาเรียบง่าย ไม่เน้นภาษาที่มีวรรณศิลป์มากมาย หากแต่ภาษาที่ใช้ไม่สะดุดซรุชะแต่อย่างใด บางตอนผู้แต่งสามารถสรรคำที่ทำให้ผู้อ่าน เกิดภาพและสะท้อนอารมณ์ได้อย่างชัดเจนดังนี้

ผู้แต่งสรรหาคำหรือความที่ให้ความรู้สึกสะท้อนอารมณ์ สะท้อนใจ ร่วมกับชะตาชีวิต ของตัวละครเอก คือ แก้ว ที่รู้อยู่เต็มอกว่าจะได้เป็นไท เมื่ออายุครบยี่สิบเอ็ดปีเพราะเกิดปี มะโรงสัมฤทธิศก แต่นายทาสยังหน่วงเหนี่ยวกักขังไว้ไม่ยินยอมให้บรรดาลูกทาสในขอบเขตบ้านท่านเป็นอิสระ เพื่อที่จะเอาไว้ใช้งานต่อไป ดังบทบรรยายที่แก้วรำพึงในใจว่า

“..เจ้าแก้วน้ำตาคลอ ในใจหวนคิดไปถึงพระยาไชยากรนายของตน “ไฉนจึงไม่มีความคิดอ่านเช่นพระยานิติธรรมลือชาผู้นี้บ้างหนอ กลับคิดแลกระทำแต่การตรงกันข้ามเสียอย่างสิ้นเชิง..” (รพีพร, 2556, หน้า 24)

เหตุการณ์ที่แก้วถูกขังในห้องมีด ผู้แต่งใช้ถ้อยคำที่ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพจนเกิดจินตนาการ ในความรู้สึกนึกคิดของแก้วที่รักและเทิดทูนคุณน้ำทิพย์ ในความหวังใยและมีเมตตากรุณา อย่างเหลือล้น ที่ยอมเสี่ยงภัยอันตรายมาเยี่ยมแก้วถึงในห้องขัง ดังคำบรรยาย

“แก้วเขยิบมาพับเพียบอยู่ปลายเท้าคุณน้ำทิพย์ ยกมือพนมก่อนแล้วว่า เป็นพระเดชพระคุณล้นชีวิต ใต้แก้วน้ก แต่คุณน้ำทิพย์หาควรจะเสี่ยงภัยมาเช่นนี้ไม่ อันตรายเกิดแก่แก้ว เป็นธรรมดาออกด้วยเกิดมาเป็นทาสเขาแล้ว แต่หากเกิดขึ้นกับคุณน้ำทิพย์แม้แต่เพียงกึ่งก้อย จะเจ็บช้ำทั้งกายใจแลเกียรติยศของคุณยิ่งกว่าแก้วน้ก” (รพีพร, 2556, หน้า 246)

และตอน ที่คุณแดงขอร้องให้พระอำพลพี่ชายช่วยแก้วอีกทาง ผู้แต่งใช้ภาษาเรียบง่าย แต่ทรงพลังทำให้ผู้อ่านประทับใจในความดีงามของคุณแดงที่มีความปรารถนาดีต่อแก้วอย่างจริงใจ ดังคำบรรยายที่ว่า

“..ช่วยเพื่อนมนุษย์ให้พ้นทุกข์นั้นดีอยู่ แต่ช่วยแล้วทุกข์นั้นกลับมากองอยู่ที่อกตัว ก็ป่วยการจะกระตือรือร้นช่วยเขา คุณแดงยังว่า แต่การช่วยให้เขาพ้นทุกข์ได้ย่อมสร้างสุขแก่ใจเราจนมองไม่เห็นทุกข์ที่มาถึงว่าจะมีพิษสงหนักหนาแค่ไหน.” (รพีพร, 2556, หน้า 254)

หรือตอนที่พระอำพลรำพึงส่งสารในความอาภัพของคุณแดง โดยที่ตัวเองยังไม่รู้ว่าเวลาของเธอเหลือน้อยแล้ว ต้องจบชีวิตลงด้วยความผิดหวัง ที่ทำให้มองเห็นภาพจนเกิดจินตนาการ ดังคำบรรยายว่า

“..พี่ชายจ้องหน้าน้องสาวแล้วถอนใจยาว นึกอยู่ในใจคนเดียว น้องเอ๋ยพี่รู้ดีว่าหัวใจของน้องเวลานี้ผูกพันกับเจ้าทาสเสียแล้ว พี่อยากขัดขวาง อยากเห็นยวรั้งป้องกันน้อง แต่มีอาจทำได้ ดวงชะตากำหนด

ชีวิตของน้องมาอย่างนี้เอง น้องแดงของพี่ต้องตายในวัยสาวในสภาพของ ผู้ที่มีหัวใจฟกช้ำยับเยินเสียด้วย ..” (รพีพร, 2556, หน้า 254)

การสร้างความสุขของการใช้คำหรือความทำให้ภาษา ไพเราะ สละสลวย มีสำนวน บ้างในบางตอน เมื่อเจ้าพระยานิติธรรมธาดาแนะนำ ผู้พิพากษาคนใหม่ ให้พระยาไชยากรได้รู้จัก ดังเช่น บทบรรยาย

“..จำมันไม่ได้หรือเจ้าคุณพี่ ข้าเก่าแต่เลี้ยงของเจ้าคุณพี่เอง มิใช่คนอื่นไกลเลย แก้วรีบพูดขึ้นว่า “ขอรับกระผม กระผมคือไอ้แก้ว ลูกทาสที่เจ้าคุณเคยชุบเลี้ยงมาแต่อ่อนแต่อกไขขอรับ กระผมมาวันนี้เพื่อเทิดทูนพระคุณให้เป็นที่ประจักษ์ว่า ลูกทาสในบ้านของพระคุณได้ดิบได้ดี เพราะพระคุณชุบเลี้ยงมากับมือ หากพระคุณบังเกิดน้ำใจเมตตาต่อกระผมอยู่ พอจะอภัยผิด ทั้งปวงแต่หนหลังแล้ว ก็จงกรุณาอวยพรแก่ลูกทาสคนเดิมของพระคุณสักคำเถิด” (รพีพร, 2556, หน้า 552-553)

หรืออีกตอนที่พระยาไชยากรได้รับข่าวดีจากพระยานิติธรรมลือชา เรื่องที่เจ้าคุณเย็น ขอกลับเข้ารับราชการสนองพระเดชพระคุณบัดนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ให้กลับเข้ารับราชการได้ตามเดิม พระยาไชยากรดีใจจนลืมตัวรีบพนมมือพยักหน้ารับทันที ดังบทบรรยาย

“..เมื่ออยู่ตามลำพัง เจ้าพระยานิติธรรมลือชา ถือโอกาสเขยิบกายเข้ามาใกล้พระยาไชยากร แล้วกระซิบว่า ผมมีข่าวดีมาแจ้งเจ้าคุณสองข่าวอยากฟังไหม เรื่องที่เจ้าคุณเย็นขอกลับเข้ารับราชการสนองพระเดชพระคุณบัดนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ให้กลับเข้ารับราชการได้ตามเดิม พระยาไชยากร ไม่นึกว่าจะเป็นเช่นนั้น เมื่อได้รับทราบเช่นนี้จึงนั่งตะลึงงันอยู่เป็นพัก แล้วรีบกราบตักเจ้าพระยานิติธรรมลือชา พรัายกบุญอวยคุณไม่หยุดปาก..” (รพีพร, 2556, หน้า 552-553)

โดยสรุปท่วงทำนองการเขียนใน นวนิยายเรื่อง ลูกทาส ใช้ภาษาที่เรียบง่ายแต่คมคายด้วยสำนวนที่ไพเราะ ทำให้ผู้อ่านได้อรรถรส และมีอารมณ์ร่วมมีการใช้คำ ทำให้เห็นภาพอย่างชัดเจนสมจริง เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง ทั้งให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิต อันเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่าน

ดังนั้นด้วยกลวิธีและท่วงทำนองการเขียน อันน่าสนใจและชวนติดตาม จึงสรุปได้ว่า นวนิยายเรื่อง **ลูกทาส** มีคุณค่าด้านวรรณศิลป์เกือบครบทุกองค์ประกอบ ที่สำคัญคือด้านโครง เรื่อง แนวคิด และตัวละคร นับเป็นบทประพันธ์ที่มีความโดดเด่นด้วยคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ที่สมบูรณ์เรื่องหนึ่งของวรรณกรรมไทย

บทที่ 4

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาคคุณค่าเชิงวรรณศิลป์จากนวนิยายเรื่อง ลูกทาส ของรพีพร เป็นนวนิยายแนวอิงประวัติศาสตร์ ใช้เกณฑ์การศึกษาองค์ประกอบของนวนิยายในเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา พบว่าเรื่องนี้มีคุณค่าทางวรรณศิลป์ ทั้งด้านเนื้อเรื่องและศิลปะการประพันธ์ ดังจะเสนอเป็นข้อสรุปและอภิปรายผลต่อไปนี้

สรุปผลการศึกษา

โครงเรื่องหลักของนวนิยายเรื่อง ลูกทาส โครงเรื่อง เป็นการต่อสู้ชีวิตของตัวละครเอก ต้องต่อสู้เพื่อให้ชีวิตเป็นอิสระจากการเป็นทาสด้วยความยากลำบาก อย่างไม่ย่อท้อหรือ หหมดหวัง แต่ก็ผ่านโชคราะห์และอุปสรรคมาได้ด้วยความใฝ่ดี มีความกตัญญูเป็นที่ตั้ง จนในที่สุดดึงตนเองขึ้นพ้นจากความต่ำต้อย ด้วยความอดทนจนชีวิตประสบความสำเร็จอย่างงดงาม

ความน่าสนใจของนวนิยายเรื่อง ลูกทาส อีกจุดหนึ่ง คือกลวิธีการนำเสนอแนวคิดที่เด่นชัด คือมุ่งเสนอให้เห็นถึงความเป็นจริงของชีวิต ให้ผู้อ่านเข้าใจชีวิตของการเป็นทาส รวมทั้งสิ่งที่มนุษย์ต้องเผชิญอย่างไม่ย่อท้อ หรือสิ้นหวัง ด้วยการกำหนดให้ตัวละครเอก คือแก้วต้องเผชิญชะตากรรมอันเกิดจากความกตัญญู ทารุณ เอาเปรียบ จึงเห็นได้ว่า แนวคิดที่ผู้แต่งต้องการเสนอคือ การมีจิตใจที่อดทน เข้มแข็ง และมีความกตัญญู ยอมรับชะตากรรมที่เลือกเกิดเองไม่ได้

การจบเรื่องผู้แต่งปิดเรื่องด้วยความสุขสมหวัง (Happy ending) ที่เกิดขึ้นในใจของตัวละครเอกที่สามารถเอาชนะอุปสรรคในระหว่างที่เป็นทาสด้วยความอดทน ซื่อสัตย์ และมีความกตัญญูเป็นที่ตั้ง จึงทำให้ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ เป็นหลวงรัตนอรุณชัย และได้สมหวังครองรักกับคุณน้ำทิพย์

การดำเนินเรื่องโดดเด่นมากในแง่ชวนให้ติดตามความเป็นไปของตัวละครเอกคือแก้ว และคุณน้ำทิพย์ อย่างเอาใจช่วยให้รอดพ้นอุปสรรคและสุขสมหวังในที่สุด

ในด้านตัวละครมีความเด่นและสมจริง กล่าวคือ ผู้แต่ง สร้างให้ตัวละครมีบุคลิกลักษณะนิสัยเฉพาะ เช่นมนุษย์ธรรมดาทั่วๆไป มีทั้งรักโลก โกรธ หลง อยากได้อะไรก็มี อย่างเช่นปูลุชนพึ่งเป็นตัวละครเอก ได้แก่

แก้วและ คุณน้ำทิพย์ จึงเป็นตัวละครหลายมิติที่มีชีวิตชีวา เป็นเช่นเดียวกับมนุษย์จริงๆ สำหรับตัวละครที่เด่นๆ ได้แก่ มาโนช บุญเจิม คอก พระยาไชยากร แม่น้อม พระนิติธรรมลือชา ต่างเป็นตัวละครที่มีบทบาทสำคัญ ซึ่งตัวละครทั้งหมดนี้เป็นตัวละครหลายมิติที่มีความสมจริงเช่นเดียวกัน

ด้านกลวิธีการนำเสนอตัวละคร มีการผสมผสานทั้งบอกกล่าวโดยตรงและบอกกล่าวโดยอ้อม ที่สามารถทำให้ผู้อ่านเข้าใจลักษณะของตัวละคร **คือผู้แต่งเสนอบทบรรยายลักษณะนิสัย หรือบุคลิกภาพ พฤติกรรมของตัวละคร ผ่านมุมมองที่ตัวละครตัวอื่นเป็นผู้บรรยาย หรือจากการเล่นทากันของตัวละคร** และมีอารมณ์ร่วมไปกับความทุกข์ ความเหงา เศร้า หรือว่าเหวของตัวละคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวละครเอก คือ แก้วและคุณน้ำทิพย์ สามารถสื่ออารมณ์ถึงผู้อ่านได้ครบถ้วน ทั้งความสะเทือนใจในความรู้สึกว่าเหว โดดเดี่ยวน้อยเนื้อต่ำใจ และเจ็บปวดกับโชคชะตา ที่แก้วได้พบพาน ส่งผลให้ผู้อ่าน เศร้าสะเทือนใจไปด้วย ตลอดจนรับรู้ถึงพลังการต่อสู้ไม่ท้อถอยของตัวละคร เป็นเหตุให้ผู้อ่านต้องการติดตามและเอาใจช่วยไปกับสถานการณ์ต่างๆ ไปกับตัวละคร

นอกจากนี้ความเด่นของตัวละคร ที่เด่นชัดที่สุดประการหนึ่งในนวนิยายเรื่อง ลูกทาส คือ ตัวละครเอก มีความอดทน อดกลั้น ใฝ่ดี มีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ และกตัญญูเป็นที่ตั้ง รู้จักยับยั้งชั่งใจ สามารถแยกแยะผิดชอบชั่วดี นับเป็นตัวละครอุดมคติซึ่งเป็นที่ใฝ่หาและชื่นชอบของผู้อ่านและเล่นที่ดึงดูดใจของเรื่องลูกทาส อยู่ที่ท่าทางของพระเอก ซึ่งองอาจผึ่งผาย ทว่าแฝงความนอบน้อมสำรวมตน ประกอบวาจาพาทีก็ฉลาดหลักแหลมเจือด้วยความไพเราะเสนาะหู ทำให้สาวแก่แม่่ม่ายหลงละเมอเปลอไพล่ทุกแห่งหนที่เขาเยี่ยมกรายไป นอกจากนี้ยังได้หลักการใช้ชีวิตในแง่มุมต่างๆ ที่ตัวละครแต่ละตัวสะท้อนออกมาให้เห็นดังที่แก้วลบล้างสบประมาท ด้วยการมีจิตใจที่อดทน เข้มแข็งใฝ่หาความรู้ อุทิศตน โดยไม่หวังต่อความยากลำบาก และท้ายที่สุดเรื่องนี้ก็ถ่ายทอดให้เห็นอย่างชัดเจนตรงที่ คนเราเลือกเกิดไม่ได้ แต่เลือกที่จะทำดีได้..

ในด้านบทสนทนาใน นวนิยายเรื่อง ลูกทาส ใช้บทสนทนาสลับกับการบรรยายตลอดทั้งเรื่อง ทำให้เนื้อหามีชีวิตชีวาด้วยความสมจริง ใช้บทสนทนาเฉพาะที่จำเป็น หรือต้องการเน้นอารมณ์ของตัวละคร จึงจะมีบทสนทนา ข้อดีของการมีบทสนทนาน้อย ทำให้การดำเนินเรื่อง มีความกระชับ ดำเนินเรื่องได้รวดเร็ว ผู้แต่งเลือกใช้บทบรรยายแทนบทสนทนาได้อย่างดี ทำให้การดำเนินเรื่องได้อย่างรวดเร็ว ประกอบกับความมีวรรณศิลป์ ในการใช้ภาษาจึงทำให้บทบรรยายของเรื่องนี้ทำหน้าที่แทนบทสนทนาได้อย่างไม่บกพร่อง

ฉากที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง ลูกทาส เสนอฉากที่มีความสมจริง รายละเอียดของฉากแสดงให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ในยุคสมัยรัชกาลที่ห้า เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของตัวละครในฉากอย่างมี

ประสิทธิภาพ กลวิธีการสร้างบรรยากาศแห่งความสุข ความเศร้า สามารถโน้มน้าวให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการ เห็นภาพ และรับรู้ถึงการแสดงออกในพฤติกรรมของตัวละครอย่างมีชีวิตชีวาชวนให้ติดตาม อีกทั้งตัวละคร กับฉากและเหตุการณ์ของเรื่อง มีความสอดคล้องเหมาะสมทำให้เกิดความสมบูรณ์ของเรื่องได้อย่างสมจริง และแนบเนียน

ท่วงทำนองการเขียน ในนวนิยายเรื่อง ลูกทาส ใช้ภาษาที่เรียบง่ายแต่คมคายด้วยสำนวนที่ไพเราะ ทำให้ผู้อ่านได้อรรถรส และมีอารมณ์ร่วมมีการใช้คำสำนวนคมคาย กระชับรัดกุมเข้าใจง่าย การใช้คำทำให้ เห็นภาพอย่างชัดเจนสมจริง เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง ทั้งให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิต อันเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่าน

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการวิเคราะห์นวนิยายเรื่องอื่นๆ ของ รพีพร ทั้งด้านวรรณศิลป์และด้านอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบ ท่วงทำนองว่ามีความเด่นไปในการทำงานเดียวกันหรือไม่ เพื่อองค์ความรู้ที่รอบด้านเกี่ยวกับวรรณกรรมของ ไทย

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์

บรรณานุกรม

- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2521). **วรรณคดีวิจารณ์**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2524). **ความรู้ทั่วไปทางวรรณคดีไทย**. (พิมพ์ครั้งที่5). กรุงเทพฯ: ดนยา วงศ์ธนะชัย. (2521). **วรรณกรรมปัจจุบัน**. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ัญญา สังขพันธานนท์. (2539). **วรรณกรรมวิจารณ์**. ปทุมธานี: นาคร.
- พรพรรณ ธารานุมาศ. (2537). **วรรณคดีศรีอยุธยา** กรุงเทพฯ: รวมสาส์น (1977) จำกัด.
- ม.ล.บุญเหลือ เทพสุวรรณ. (2547). **วิเคราะห์วรรณคดีไทย**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- รพีพร. (2556). **ลูกทาส**. (พิมพ์ครั้งที่ 6). แสงดาว กรุงเทพมหานคร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542** กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- รินฤทัย สัจจพันธุ์. (2523). **วรรณกรรมปัจจุบัน**. (พิมพ์ครั้งที่14). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ลินจง จันทรวราทิตย์. (2548). **วรรณกรรมวิจารณ์**. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- วนิดา บำรุงไทย. (2543). **ศาสตร์และศิลป์แห่งนวนิยาย**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- เสาวนีย์ จันอินทร์. (2555). 824: **เรื่องราวของแปดชีวิตในยี่สิบสี่ชั่วโมง** สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2557
- Pam. (2513). **ประวัติ รพีพร สุวัฒน์ วรดิลก. ฉบับละเอียดและสมบูรณ์** สืบค้นเมื่อ พฤษภาคม 2557 เวลา 17.00 น. จาก Website <http://www.combangweb.com/columndetail.php?id=31>